

KAMEETHARI ÑAANTSI JOSANKINATAKERI JUAN

Jatziritake ipaitayeetziri “Ñaantsi”

1 ¹Ovakera etantanakari jovetsikanta-yeetz pairani, aritake tzimake ipaitayeetziri “Ñaantsi.” Ari itsipatari Pava. Tema Pava jinatzi irirori. ²Iriitake ikaratakeri pairani Pava ovakera etantanakari. ³Iriitake ovetsikajaantakerori maaroni tzimayetatsiri. Tekatsira aparoni okaratzi tzimayetatsiri kaari irovetsikajaante irirori. ⁴Ikempitakovaitakari kitainkari ikitainkatakotairira atziriite onkantya inkañaanetakaan-yaaiyariri. ⁵Ikempitakotapaakari kitainkatakotantatsiri otsirenikitzi. Temaita inkitsirinker iroitsivakavakeri kempitakotakarori tsirenikiri.

⁶Pairani jotyaantake Pava aparoni shirampari, ipaita Juan. ⁷Iriitake ñaaventakotapaakeriri ipaitayeetziri “Kitainkari,” ari onkantya inkempisantayeetan-yaarori maaroni iriyotaanteri. ⁸Irika Juan kaarira ipaitayeetziri “Kitainkari.” Aña iriitake pokaintsiri iriñaaventakoteri.

⁹Tema aritake pokataike jaka kipatsiki maperotzirori ikempitakotari kitainkari, iriitakera kitainkatakotairiri atziriite.

¹⁰Isaikapaintzi kipatsiki. Tema iriitake ovetsikakero kipatsi. Iro kantamaitacha te iriyotavakeri atziriite. ¹¹Isaikimoveta-paintari isheninkamirinkaite. Iro kantacha te irakameethatavakeri.

¹²Iriima ikaratzi aakameethatatavakeriri, pairyaapiintanairiri ikempisantairi, iriiyetakera ishinetake Pava itomiyetaari.

¹³Itomi jovajaantayetairi Pava. Temaita oshiyaro itomitantapiintayeta atziriite, inevetankakiini, ikovi irovaiyantavaite. Aña iri Pava kovashitainchari intomitan-tya.

¹⁴Irika ipaitayeetziri “Ñaantsi,” jatziritake, isaikimoyetapaintai. Kaminthaatzitantanerini inatzi. Kyaaryoori onatzi iñaanetari. (Naakaite ñaajaanta-kero itasorenka, ari okempitajaantakaro itasorenka irapintzite itomi Ashitariri.)

¹⁵Iriitake icheraaventapaakeranki Juan, ikantapaake: “Jirika noñaaventakeri pairani, nokantake: ‘Aatsikitake impoyaa-tapaakyaanane, janaakovaitakena naaka, tema iri etataikaro pairani tekeramintha nontzime naaka.’” ¹⁶Tema kameethatzii-vaitake irirori, irootake añaantayetaarori maaroitani ikaminthaatziiyetapiintai.

¹⁷Pairani, iriira Moisés-ni josankinatakaa-veetakari Ikantakaantaitane. Iriima Jesucristo iriitajaantakera neshinonkaye-tairi, irijatzi ñaavaiyetapaintzirori kyaaryoori. ¹⁸Tekatsira materone iriñeeri Pava. Iriima irapintzite itomi Ashitairi, itzimi saikimotajaantziriri, iriitakera kamantairi aakaite ayotantaari tsika ikanta irirori.

Ikamantantakeri Juan oviinkaatanerini

(Mt. 3.11-12; Mr. 1.7-8; Lc. 3.15-17)

¹⁹Ikanta judío-payeeni nampitarori Jerusalén-ki, jotyaantake omperatasoren-tsitaarite itsipataakeri Leví-mirinkaite, iriyaate irosampiteri Juan, inkantapaakeri:

“¿Niinkama eeroka?” ²⁰Te iromanakotya Juan, ikamantantake, ikantzi: “Te naaka Cristo.” ²¹Ipoña japiitaitziri josampiitzi, ikantaitziri: “¿Tsikama pipaitatyaaka? ¿Eerokama Elías-ni?” Ikantzi Juan: “Tera naaka.” Eekero ishintsitaitatzi josampiitzi: “¿Eerokama Kamantantaneri noyaakoneentari?” Ikantzi: “Te.” ²²Ari ikantaitziri: “¿Niinkama eeroka? Pinkamantena, inkene nonkamantapairi naaka otyaantanari. Intsityaa pinkamantakotya.” ²³Japiitanakero Juan, ikantzi: “Naakatakera cheraacheraatapaintsine tsika te inampiitaro, inkantante: ‘Povameethataineri Avinkatharite tsika inkenapaake, pinkempitakaantero itampatzikaitziro avotsi.’ Irootajaantake iñaaventzikakeri pairani kamantantaneri Isafas-ni.”

²⁴Ikanta irika irotyaantaneete Fariseo-payeeni, ²⁵eekero josampitanakitziri, ikantziri: “Te Cristo pinatye eeroka, te eeroka Elías, te Kamantaneri pinatye eejatzi. ¿Opaitama poviinkaantanantari?” ²⁶Ari ikantzi Juan: “Intaani noviinkaantanamatsitaro naaka jiña. Iro kantamaitacha tzmatsi aparani jaka pikarataiyakeri, kaari piyotaiyeni, ²⁷iriitakera impoyaatapaa-kyaanane. Te aritaajate naaka inkempitakaantyaana iromperatane onkantya no-zapato-ryaantyaariri.” ²⁸Maaroni iroka, iro avisaintsiri pairani janta ipaitayeetziro Betábara, intatsikeronta jiña Jordán tsika joviinkaantanziranki Juan.

Iroishate Pava

²⁹Okanta okitaitamanai jiñaavairi Juan ikenapai Jesús, ikantzi: “Jirika iroishate Pava, iriira peyakotzirori iyaariperonka atzirite. ³⁰Iriitake noñaaventzitaka nokantake: ‘Aatsikitake shirampari impoyaatyaanane, janaakovaitakena naaka, tema iri etataikaro pairani

tekeramintha nontzime naaka.’ ³¹Te niyovetari naaka. Aña iro nopokantakeri noviinkaantante, onkantya iriyotantyaariri Israel-mirinkaite.” ³²Jiroka ikantanake eejatzi Juan: “Noñaataikeri Tasorentsinkantsi ikenapaake jenoki ikempitakeri shiro. Jookantapaakari. ³³Tera niyovetari naaka. Iro kantacha irika otyaantakenari noviinkaantante, ikantakena: ‘Aririka piñaake intzime iroshaaviinkatashitakeri Tasorentsinkantsi irookantapaakyaari iitoki, iriitakera kempitakaantyaarone iroviinkantantyaarimi Tasorentsinkantsi.’ ³⁴Naakajaantake ñakeri, iro noñaaventakotantariri tema Itomi Pava jintatzi.”

Etanakarori jiyotaanetari Jesús

³⁵Okanta okitaitamanai ari isaiki Juan itsipatakari apite iriyotaane. ³⁶Ikanta jiñaavairi Jesús ikenapai, ikantzi Juan: “Jirinta iroishate Pava.” ³⁷Ikemavakera apiteka iriyotaane Juan, joyaatanakeri Jesús. ³⁸Ari ipithokanaka Jesús, jiñaatziiri joyaataiyakeri, ari ikantziri: “¿Tsikama piyaateka?” Ikantaiyini irirori: “Rabí (Iro ikantayeetzi ‘Iyotaanerí’), ¿tsika pinampitaroka?” ³⁹Ikantzi Jesús: “Pimpoke piñero.” Ikanta joyaataiyakeri, jiñaakero tsika jinampitaro. Ari jimayimotapaintziri tema aritake sheetyaake. ⁴⁰Irika kemakeriri Juan, oyaatanakeriri Jesús, iriitake Andrés irirentzi Simón Pedro. ⁴¹Ikanta Andrés, apatziri jiyaatashitanakeri irirentzi, irika Simón, ikantapaakeri: “Noñaataikeri Mesías (iro ikantaitziri eejatzi, ‘Cristo.’)” ⁴²Ipoña Andrés jaanakeri Simón isaikira Jesús. Ikanta Jesús jiñaavakeri irirentzi Andrés, ikantavakeri: “Eeroka Simón, itomi Jonás. Iroñaaka pimpaitaiya ‘Cefas.’” (Iro ikantaitziri eejatzi, Pedro.)^{*}

* 1.39: Kantakotachari jaka “sheetyaake,” irootake oshiyarori ikantaitziri pairani “joveraaka ooryaatsiri 10.” * 1.42: Ikantaitziri “Cefas” iñaaneki arameo, irootake “Mapi.”

Ikaimaitakeri Felipe ipoña Natanael

⁴³Okanta okitaitamanai, jatake Jesús Galilea-ki. Ari jiñaakeriri Felipe, ikantapaakeri: “Poyaatena.” ⁴⁴Irika Felipe, Betsaida-satzi jinatzí, irojatzi inampi Andrés eejatzi Pedro. ⁴⁵Ikanta Felipe, jiyaatashitanakeri Natanael, ikantapaakeri: “Noñaataikeri josankinatakotakeri Moisés-ni janta Ikantakaantaitane-ki, itzimi josankinatakotzitakari eejatzi kamantantaneriite. Iriitake itomi José, Nazaret-satzi.” ⁴⁶Ari ikantzi Natanael: “¿Tzimatsima kameethashireri janta Nazaret-ki?” Ikantzi Felipe: “Pimpoke, piñeeri.” ⁴⁷Ikanta Jesús jiñaavakeri ipokake Natanael, ikantanake: “Kaakita-taika irika Israel-mirinkajanori, tera inthaiyanetya.” ⁴⁸Ari ikantzi Natanael: “¿Tsikama janta piñaanaka piyotantanari?” Ikantzi Jesús: “Noñaakemitya tekeramintha inkaimemi Felipe pisaiki pankirentsitapeshiki.” ⁴⁹Ikantanake Natanael: “Rabí, iEerokatake Itomi Pava, eerokatake Ivinkatharite Israel-mirinkaite!” ⁵⁰Ikantzi Jesús: “Iro pikempisantantamatsitanakari nokantakemi ‘noñaakemi pisaiki pankirentsitapeshiki.’ Iro kantacha, arimaitaka piñaake pashine anayerone iroka.” ⁵¹Eekero ikantanakitzi Jesús: “Ari piñaakero ashitaryeeya inkite. Ari impipiyataiyeni maninkariite iraniiryaashiteri Itomi Atziri.”*

Aavakaantsi Caná-ki

2 ¹Okanta mavatapaintsiri kitaite ari jaavakaitakari nampitsiki paitachari Caná, saikatsiri Galilea-ki. Ari osaikakeri eejatzi iriniro Jesús janta. ²Ari

ikaimakaantaitakeri eejatzi Jesús itsipatanakari iriyotaanepayeeni. ³Ikanta joimoshirenkaiyani, thaatapaaka jimiretai-yarini. Ipoña iriniro Jesús, okantakeri otomi: “Thaatapaaka imire.”* ⁴Ikantzi irirori: “Tsinané, ¿Opaitama pikantantanari naaka? Aña tekera omonkarapaitetyaata noñaakantantya.” ⁵Okantanakeri iroori ikaratzi pakotantatsiri: “Panterora onkarate inkantemiri notomi.” ⁶Ari othointaka janta 6 kovitzi mapinatatsiri, iro jovantapiintari judío-payeeni jiña ikivayetantari inkitevathatantyaari. Iroka kovitzi, tzi mayetatzi antetachari 50 litro jiña, pashine 60 litro.* ⁷Ikantanakeri Jesús ikaratzi pakotantatsiri: “Piñakite jiña maaroni kovitzi.” Ijaikiperoyetakero kovitzi. ⁸Ipoña ikantzi Jesús: “Pinkitanake iroñaaka kapicheeni, paanakeneri amenakaantziroori oimoshirenkaantsi.” Ari ikantaiyakero. ⁹Ikanta irika amenakaantziroori oimoshirenkaantsi ikemaantavakaro kapicheeni jimireetari otzimi peyanainchari ojjiñaaveta, te iriyote tsika okenakotapaake irooperori jimireetari. Intaani jiyotaiyini pakotantatsiri, tema iriyyetake jaikitakerori jiña. Ipoña irika amenakaantziroori oimoshirenkaantsi, ikaimakeri aavakaachari, ¹⁰ikantziri: “Iro jameyetari atziiriite jetapiintaro ipakotantziro irooperori jimireetari, aririka inkematziitaiyakaani oimoshirenkachari, ari impakotantayeetero jentaakyaari. Irooma eeroka povapithaantakaro irooperori jimireetari irojatzi iroñaaka.” ¹¹Iroka jantakeri Jesús nampitsiki Caná saikatsiri Galilea-ki, iro etanakarori itasonkaventantzi ari joñaakantziroori ishintsinka. Ari ikempisantaperotanakeri iriyotaanepayeeni.

* **1.48:** Paitachari jaka “pankirentsitapeshi,” irootake ikantayeetziri “higuera.”

* **1.51:** Oshiyakaaventachari jaka “ashitaryeeya inkite,” tema aritake onkantake iriñaayeetairi inkiteveri, kaari kantavetachari iriñeetapiintaiteri. * **2.3:** Kantakotachari jaka jimireetairi, irootake “vino.” * **2.6:** Kantakotachari jaka 50 litro pashine 60 litro jiña, irojatzi oshiyarori ikantaitziri pairani 2 cántaro pashine 3 cántaro.

¹²Ikanta okaratapaake iroka, jatanake Capernaum, itsipatanakaro iriniro, irirentzipayeeni, eejatzi iriyotaanepayeeni. Te osamani isaikapainte janta.

Jomishitoviri Jesús pimantayetsiri tasorentsipankoki

(Mt. 21.12-13; Mr. 11.15-18; Lc. 19.45-46)

¹³Okarikitzimatai joimoshirenkapiintantarori judío-payeeni Anankoryaantsi. Jatake Jesús Jerusalén-ki. ¹⁴Jiñaapaakeri tasorentsipankoki iyomparitariri ipirapayeeni, ipoña ishironepayeeni. Ari isaikayetakeri eejatzi iyomparitariri kireeki. * ¹⁵Ikanta jiñaapaakeri, jampithatake Jesús ipasamento, jomishitovakeri maaroni iyomparitachari tasorentsipankoki, ari itsipataakeri ipirapayeeni. Josokitakeri iireekite ikaratzi iyomparitariri kireeki, jotatsinkitakeri isaikamentopayeeni. ¹⁶Ikantakeri Jesús iyomparitariri ishirone: “iPaanairi pipira! iTe arite pinkempitakaantero ipanko Ashitanari iyomparenstipanko!” ¹⁷Ari ikinkithashiretanakero iriyotaane okaratzi josankinayeetakeri, kantatsiri:

Iniroite nonkisakotyaaaro pipanko.

¹⁸Ikanta judío-payeeni ikantanakeri Jesús: “Intsityaa poñaakena iroñaaka pintasonkaventante onkantya noñaantyaamiri omapero otzimi pishintsinka pimatantakarori iroka.” ¹⁹Ikantzi Jesús: “Pimporokero iroka tasorentsipanko, ari avisavetakya mava kitaite, ari nontzina-gairo eejatzi.” ²⁰Ikantaiyini judío-payeeni: “Aña okaratzi 46 osarentsi jantavaitaitzi jovetsikayeetantakarori iroka tasorentsipanko, ¿impoña pintzina-gairoya eeroka onkarate mava kitaite?”

²¹Iroka “tasorentsipanko” jiñaaventakeri Jesús, iro ikantakotzi ivatha irirori.

²²Ikanta itzinagaaranki Jesús, ikinkithashiretanairo iriyotaaneete iroka otzimi jiñaaventzitakari. Irootake ikempisanta-perotantanakarori Osankinajanorentsi, eejatzi okaratzi ikantayetakeri Jesús.

Maaroiteni jiyoshiretzi Jesús

²³Eenirora isaiki Jesús Jerusalén-ki joimoshirenkaitziro Anankoryaantsi, osheki kempisantanakeriri jiñaayetakeri itasonkaventantake. ²⁴Iro kantacha Jesús, te iraventaashiretyaari irikaite, tema jiyoshiretziri maaroiteni. ²⁵Te onkova-jaantya Jesús inkamantayeeteri tsika ikantashireyeta atziriite, aña jiyoshireta-yetziri irirori.

Jesús ipoña Nicodemo

3 ¹Tzimatsi aparoni Fariseo ipaita Nicodemo, iriiperori Judío jinatzi. ²Ikanta irika jatake tsireni iriñeeri Jesús. Ikantapaakeri: “Rabí, niyotaiyini iri Pava otyaantakemi piyotaaetena, tema tekatsi kanterone irantero okaratzi poñaakantakeri eeroka, eerorika itsipashiretari Pava.” ³Ari jakanake Jesús, ikantziri: “Intsityaa pinkempisantavakena. Itzimirika kaari apiitairone intzimai, eerora jiñeero impinkathariventantai Pava. Omaperora.” ⁴Ikantzi Nicodemo: “¿Kantatsima irapiitairo intzimai aparoni shirampari antarikitaintsiri? ¿Arima onkantake inkyagai eejatzi othomonteki iriniro, inkene irapiitairo intzimai?” ⁵Ari jakanake Jesús, ikantziri: “Itzimirika kaari tzimaatantaiyaarone jiña, kaaririka intzimashiretakayeete Tasorentsinkantsi, eerora jiñeero tsika ipinkatha-

* **2.14:** Kantakotachari jaka ipirapayeeni iriitake buey ipoña oisha. * **2.14:** Ikaratzí pokayetatsiri Jerusalén-ki, jamayetzi iireekite ipoñaakayetari inampiiteki irirori. Iro okovantari iriyomparityaari iireekiteki Jerusalén-ki, onkantya iramanantantyaari piratsipayeeni impometeneriri Pava.

riiventantai Pava.* ⁶Ikaratzi jovaiyantaye-
tziri atziriite, atziri jinatzi. Iriima ikaratzi
tzimantaariri Tasorentsinkantsi, tasoren-
tsishire ikantanaa. ⁷Eero okompitzimo-
tami nokantakemi: ‘Ontzimatyepapiiye-
tairo pintzimayetai.’ ⁸Okempitara
tampyeenka otasonkantapiintzi tsika
okovakaaro. Pikemavetaro oyameninka,
temaita piyote tsikarika okenapaake,
tsikarika iyaatziro. Ari ikempiyetari
eejatzi ikaratzi intzimashiretakaayetairi
Tasorentsinkantsi.” ⁹Japiitanakero
Nicodemo josampitziri: “¿Tsikama
okantakotaka iroka?” ¹⁰Ikantzi Jesús:
“¿Eeroka, iyotaapiintziriri
Israel-mirinkaite, tema piyote tsika
okantakota iroka? ¹¹Noñaaventaiyimi-
ro okaratzi niyotakoyetziri. Noñaaventaiyi-
miro okaratzi nokitapiintajaantari. Iro
kantamaitacha te pinkempisantaiyeni
eerokaite nokantayetzimiri. Omaperora.
¹²Tera pinkempisantena noñaaventzimiro
osavisato, iro ovatsipero eero pikempi-
santana aririka noñaaventemiro
inkitesato. ¹³Tekatsira aparoni jataintsine
inkiteki, intaani itzimi aparoni poñeen-
chari inkiteki. Iriira añaaventzi, Itomi
Atziri.” ¹⁴Tema pairani Moisés-ni
jovatzikakotakeri maranke tsika te
inampiitaro, ari inkempitayeeteri eejatzi
Itomi Atziri, ontzimatyepirotzikakoyee-
teri irirori, ¹⁵onantyaari inkañaneyetai
inkarate kempisantairine.”

Jetakotaari Pava maaroite osavisatzi

¹⁶“Tema jetakoperokitaari Pava
osavisatzi, ishinetakeri irapintzite Itomi
inkamimenter, iro eero ikaamaneyetan-
taa inkarate kempisantairine, aña

inkañaneyetai. ¹⁷Tema Pava te iro
irotyaantantyaariri Itomi jaka kipatsiki
iriyakoventayetairi osavisatzi, aña
irovavisaakoshireyetaatyeeeri. ¹⁸Ikaratzi
kempisantairine Itomi Pava, eero
jiyakoventayeetziri. Iriima itzimi kaari
kempisantayetaatsine, aritakera
iriyakoventayeetairi, okantakaantziro te
inkempisantairi irapintzite Itomi Pava.
¹⁹Maaroni kaari kempisantatsine,
aritakera iriyakoventayeetakeri, tema
jantapiintatziro kaariperori. Tema
jareevetapaintaranki kipatsiki ipaiyeetziri
‘Kitainkari,’ iro ikovaperotajaantanake
tsirenikiri, jimanintavakeri ‘Kitainkari.’
²⁰Maaroni antayetzirori kaariperori
ikisaneentatziiri ipaiyeetziri ‘Kitainkari.’
Ikoimentavaita onkantya eero jiyotakoye-
tantaro jantayetziro kaariperori. ²¹Iriima
itzimi matapiintanairori kyaaryoori,
javantaatziitari ‘Kitainkari,’ onkantya
iriñeentantyaariri jantavaiventapiintanaa-
tziiri Pava.”

Iraapatziyaminthare iimentaitari

²²Ikanta okaratapaake iroka, jatanai
Jesús Judea-ki itsipatayetanaari
iriyotaane, ari ikaratakeri joviinkaantantzi.
²³Matzitacha eejatzi Juan joviinkaantantzi
irirori Enón-ki, tsika okarikitapai Salim,
tema janta ari otzimaperotziri jiñaa.
Ikaratzi jatayetaintsiri janta, joviinkaa-
yeetavakeri. ²⁴Tema tekeri iraakaanta-
yeeteriita Juan irashitakoiteri.
²⁵Ikanta tsika ikaratzi iriyotaane Juan
jiñaanaminthatake aparoni Judío tsika
onkantya inkitevathayeetantyaari.
²⁶Ipoña jiyaataiyakeni isaiki Juan,
ikantapaakeri: “Rabí, irintaranki

* **3.5:** Okaratzi ñaaventakotachari jaka “intzimaatantaiyaaro jiñaa,” tzimatsi
oshiyakaaventayetachari: (1) Tzimatsi kantatsiri iri ñaaventakotacha ikaratzi oviinkaatanachari
jovashaantanairo kaariperori. (2) Tzimatsi kantatsiri iro ñaaventakotacha itzimaare eenchaaniki.
(3) Tzimatsi kantayetatsiri iri ñaaventakotacha Tasorentsinkantsi, tema añaaokotapiintakeri
Tasorentsinkantsi joshiyakaaventayeetziri jiñaa. * **3.13:** Tzimatsi osankinarensi kantatsiri
Itomi Atziri saikatsiri inkiteki.

tsipatakamiri intatsikero jiñaa Jordán, tsika itzimi piñaaventakotakenari, joviinkaantantatzi iroñaaka irirori, osheki atziriite pokashitziriri.” ²⁷Ari jakanake Juan, ikantzi: “Tsikara ikanta piñaakeri irika, tera ompoñaashivaitya, aña iri Pava iriiperotakaakeri. ²⁸Eerokayetake kemajaantakena nokantakeranki: ‘Te naaka Cristo, aña intaani jotyaantaitakena neevatapaakeri irirori noñaaventakoteri.’ ²⁹Thame noshiyakaaventemiro: aparoni aavakaantsiki, iri aapiintziro tsinane itzimi iimentaitari. Iriima itsipaminthare, eero jiñaaperovaita irirori, intaani inkimoshiretanake inkemakeririka iñaavaitanake jimetsi. Ari nokempitzitakari naaka iroñaaka, te niriiperovalite, iro kantamaitacha, antaro nokimoshiretake. ³⁰Eekerora iriyaataye iririiperote irika, irooma naaka ari nompairaniityaakoteri.”

Itzimi poñeenchari jenoki

³¹“Itzimi poñeenchari jenoki janayiri maaroiteni. Iriima nampitarori kipatsiki, osavisatzi jinatzzi, jiñaaventashitapiintaro osavisato. Iriima poñeenchari inkiteki janayiri maaroiteni, ³²jiñaaventakotziro okaratzi jiñiiri, okaratzi ikemiri. Iro kantamaitacha eero ikempisantaitziro okaratzi jiñaaventziri. ³³Iro kantacha inkarate kempisantanairine, ari irimatanakya irirori iñaaventanakeri Pava kyaaryoori jinatzzi. ³⁴Itzimi jotyaantakeri Pava, iñaane Pava jiñaaventzi. Tema Pava jothotyiro inampishiretakaantantaro Itasorenka. ³⁵Irika Ashitairi jetakotari Itomi, ipinkathariventakaakeri maaroiteni tziimayetsiriri.

³⁶Itzimirika kempisantanairine Itomi, ari inkañaanete. Iriima kaari kempisantanairine Itomi, eero ikañaanetai irirori,

intaani irapeshitaiyaaro irovasankitagairi Pava.”

Jesús ipoña Samaria-sato

4 ¹Ikanta Fariseo-payeeni ikemaiyake, ikantaitzi: “Tzimake osheki iriyotaane Jesús, joviinkaatake osheki atziriite, janaanakeri Juan.” Jiyotake irirori Jesús okaratzi ikemaiyakerini Fariseo. ²(Kaarimacheeni Jesús oviinkaantatsine, aña iriyotaaneete inatzzi.) ³Irootake Jesús ishitovantanakari Judea-ki, ipiyaaro Galilea-ki. ⁴Ari eentathakitzi inkenanairo iipatsiteki Samaria-satzi. ⁵Irojatzi jareetantakari aparoni nampitsi saikatsiri Samaria-ki opaita Sicar, iro tsipanampitarori iipatsite pairani Jacob-ni ipanairiri itomi, José. ⁶Ari osaikiri jiñaa iiyakotane Jacob-ni. Tema jimakokitakera Jesús janiitake, isaikimotapaakero jiñaa, joveraaka ooryaa tampatzika.*

⁷Ari opokake aparoni Samaria-sato onkaye jiñaa. Ikantziro Jesús: “Pimpena jiñaa niravake.” ⁸Tema jiyaataiyatziini iriyotaane nampitsiki iramanante ovaritentsi. ⁹Maaroni Judío-peroriite te jaapatziyari kameethaini Samaria-satziite. Ari akanakeri tsinane okantanakeri: “¿Tsika pinkenakairoka eeroka, Judío pinatzzi, ipoña pikampitana naaka Samaria-sato nompemi jiñaa?”

¹⁰Ari jakanakero Jesús, ikantziro: “Arimi piyote opaita ipantziri Pava, ari piyoterimi kampitakemiri jiñaa, eerokara kampitenanemi naaka. Aritake nompake-miro jiñaa añaakaantatsiri.” ¹¹Okantanake tsinane: “Pinkatharí, tekachaajatake pinkitanyaaari jiñaa, inthomoi okantaka omoro, ¿tsikatya payeroka pimpenari jiñaa añaakaantatsiri? ¹²Iri acharineete Jacob-ni panairori pairani iroka jiñaa,

* 4.6: Ikantayeetziro jaka “ooryaa tampatzika,” iroojatzi ikantaitziri pairani joveraaka ooryaa 6.

irootake jimiretajaanakari irirori, irojatzi jimireyeta itomipayeeni, jimireyeta-karo eejatzi ipiraite. ¿Panayirima eeroka?” ¹³Jakanakero Jesús, ikantanakero: “Maaroni miretarori iroka jiñaa, eero opeya imiretzi. ¹⁴Iriima itzimi miretakyarone jiñaa nomperiri naaka, eerora jimirenetai. Tema jiñaatatsiri nopantziri naaka ari oshitovaashiretantai-yaari onkempivaityaaro oshitovaatanta-tyeeyarimi jiñaa añakaantatsiri.”

¹⁵Okantzi tsinane: “Pinkatharí, pimpenaro naaka iroka jiñaatatsiri, eero napiitantaaro nomiretai, eero nopiipiyavaitanta jaka nonkaye jiñaa.”

¹⁶Ari ikantziro Jesús: “Piyaate, pinkaimeri piime, impoña pimpiyake jaka.” ¹⁷Okantzi tsinane: “Tekatsi noime.” Ikantziro Jesús: “Kameetha pikantake, te intzime piime, ¹⁸tema tzimavetaka pairani ikaratzi 5 piime. Iriima itzimi pitsipatari iroñaaka, kaarira piime. Omaperora okaratzi pikantake.” ¹⁹Okemavakera ikantanakero, okantanake tsinane: “Pinkatharí, niyotanakemi naaka kamantantaneri pinatzi. ²⁰Pairani nocharineete Samaria-satziite jiñaa pinkathatapiintakeri Pava jaka, otzishikira. Iro kantamaitacha eerokaite Judío-perori pikantaiyini janta Jerusalén-ki, ari añaa pinkathatapiintairiri.” ²¹Ikantanakero Jesús: “Pinkempisantavake tsinane, irootaintsira piñaa pinkathayetairi eerokaite Ashitairi, eero okovajaanta pimpoke jaka otzishiki, eero okovajaanta piyaate eejatzi Jerusalén-ki. ²²Omaperovetata, te piyotaiyerini eerokaite ipaita piñaa pinkathatapiintziri. Irooma naakaite niyotziri itzimi noñaa pinkathatziri. Tema irika intzime ovavisaakotantatsine, judío irinatye. ²³Iro kantacha, irootzimataintsi. Iriitake iroñaakara ñaa pinkathatapiintziri Ashitairi itzimi ñaa pinkathashiretataitzi. Tema iriyyetake ikoviri Ashitairi ñaa pinkathayetairine. ²⁴Pava iriijatzi

Tasorentsinkantsi, kaari koñaatatsine. Inkarate ñaa pinkathayetairine, ontzimatye iñaa pinkathashiretairi, te onkovajaan-taiya irantayetairo koñaayetatsiri.”

²⁵Okantzi tsinane: “Niyotzi naaka, ari impokakeri Mesías, ipaiyeetziri Cristo. Aririka irareetakya irirori, ari inkamanta-paakairo maaroni tsika okantakota.”

²⁶Ikantzi Jesús: “Naakatake, itzimi ñaanatajaantakemi.”

²⁷Ari jareetaiyapaani iriyotaane. Ipampoyaaminthatapaakeri jiñaa paakeri ikinkithavaitakairo tsinane. Iro kantamaitacha tekatsi osampitapaakerine opaita okoviri tsinane, tsikarika opaita ikinkithavaitakairori. ²⁸Ari ookanakero tsinane oyovitenaki, jatake nampitsiki, okantapaakeri atziriite: ²⁹“Pimpokaiyeni piñeeri aparani shirampari itzimi iyotake-narori maaroni nantayetakeri pairani. ¿Kaarima ikantaka Cristo?” ³⁰Ikanta ishitoвайanakeni atziriite nampitsiki, pokaiyanakeni isaikakera Jesús.

³¹Ari ipankiventaiyarini iriyotaane, ikantziri: “¡Rabí, poyal!” ³²Ikantzi Jesús: “Tzimatsi opaita novari naaka, te piñeeyeroni eeroka.” ³³Ari josampitavakaayetanaka iriyotaane: “¿Tzimatsima ipaita amakeneriri irovarite?” ³⁴Iro kantacha Jesús, ikantanake: “Iro nokempitakaantari novarite naaka nantero ikoviri itzimi otyaantakenari, ontzimatyé nonthonkero eejatzi antavairentsi ipakenari. ³⁵Jiroka pikantapiintaiyini eeroka: ‘Kapatapaaka 4 kashiri osampatantyaari pankirentsi.’ Iro kantacha naaka nonkantemi pamene pankirentsimashiki, aritake sampainkake ontzimatyé aavatyá. ³⁶Inkarate antavaitatsine iravatero pankirentsi ari impinayeetairi. Okaratzi pankirentsi iravayeetairi iriyyetakera oshiyakaaventacha inkarate kañaanetatsineri. Iroora inkimoshiretantaiyaari itzimi pankitakerori intsipataiyaari itzimi aavatairori.

³⁷Tema omaperotatya iroka joshiyakaa-ventaitakeri, ikantaizti: “Tzimatsi aparoni itzimi pankitakerori, tzimatsi pashine intzime aavatairone.” ³⁸Notyaantakemi naaka piyaate eerokaite paavayetairo kaari pipomerentsiventa pantavaiventero. Tema tzimayetatsi pashine pankiventakarori jantavaiventakero. Eerokayetake anintagaarori irantavaitane irikaite.”

³⁹Tema osheki Samaria-satzi saikatsiri nampitsiki kempisantavakeriri Jesús okantakaantziro tsinane okantantapaake: “Jiyotakenarori maaroni nantayetakeri pairani.” ⁴⁰Ikanta Samaria-satziite, jareetaiyapaakani ipankinatapaakari Jesús isaikimotanakeri inampiki. Ari jimatakeri Jesús, apite kitaite isaikanake, ⁴¹osheki pashine kempisantanaintsi ikemajaantakerira iriroriite okaratzi ikantayetziri Jesús. ⁴²Ari ikantayeetanakero tsinane: “Kempisantayetaana naaka iroñaaka, tera iro intaani nonkempisantanaiyaari okaratzi pikamantapaakena, aña naaka kemajaantairi okaratzi ikantayetziri. Niyotaiyeerini eejatzi omaperotatya iriitake ovavisaakoshire-tantaatsine jaka kipatsiki, iriitake Cristo.”

Jovashinchagairi Jesús itomi aparoni jevari

⁴³Ikanta omonkarataka apite kitaite isaikapaake Jesús Samaria-ki, avisanake iriyaatero Galilea-ki. ⁴⁴Tema iri Jesús kantajaantaintsi: “Aparoni kamantantneri te iriñaapinkathayeeteri inampijano-riki.” ⁴⁵Ikanta jareetaa Galilea-ki, osheki jaakameethayeetavairi janta, tema ari ikaratake jiyaataiyake Jerusalén joimoshirenkiro Anankoryaantsi, jiñaakero maaroni jantayetakeri Jesús janta.

⁴⁶Ari jareetaari Jesús janta Caná-ki saikatsiri Galilea-ki, tsika ipeyakero jiña okempivaitanakaro jimireetari. Tzimatsi

janta aparoni iriiperori jevari, mantsiya-taintsiri itomi janta Capernaum-ki.

⁴⁷Ikanta irika jevari ikemakotakeri Jesús ari jareeta Galilea-ki ipoñaagaaro Judea-ki, jiyaatashitanakeri iriñeeri. Ipankinatapaakari, iriyaate ipankoki, irovashinchagairi itomi, irootaintsi inkamake. ⁴⁸Ari ikantanake Jesús: “¿Opaitama kaari pikempisantantana eerokaite? Pikovajaantziya noñaakemiro kaari piñaapiintzi pairani, pikovajaantzi notasonkaventantavake.” ⁴⁹Iro kantacha jevari ikantanakeri: “Pinkathari, thameeta iroñaaka, tekeri ikamanakeeta notomi.” ⁵⁰Ipoña ikantzzi Jesús: “Pimpiye pipankoki. Eshitakotai pitomi.”

Ikempisantanake shirampari okaratzi ikantakeriri Jesús, piyanaka. ⁵¹Ipiyamin-thaita ipankoki, jomonthaakari iromperataneete, ikantavairi: “¡Eshitakotai pitomi!” ⁵²Josampitanakeri irirori tsika joveraa ooryaa jamataakoneentantanaari itomi, ikantayini iromperatane: “Chapinki, itainkanakera ooryaatsiri, ari avisanakeri ikatsirinkavaitzi.” ⁵³Ari ikinkishiretanakero ashitariri aritake joveraakari ooryaatsiri chapinki ikantakeri Jesús: “Eshitakotai pitomi.”

Iroora ikempisantantanakari irirori, ari okempitanakari eejatzi maaroni ishenin-kamirinkaite irirori ikempisantanakeri Jesús. ⁵⁴Irootakera apitetaintsiri joñaakantziro Jesús itasonkaventantzi jareetaara Galilea-ki ipoñaagaaro Judea-ki.

Kisoporokiri Betesda-satzi

5 ¹Okanta okarayetapaake iroka, joimoshirenkaiyaani Judío Jerusalén-ki. Ari jiyaatzitakariri eejatzi Jesús.

²Janta Jerusalén-ki, ari osaikiri jovaan-kanaayeetziro jiña ipaitayeetziro iñaaneki hebreo “Betesda.” Tzimatsi

* 4.52: Kantakotachari jaka “itainkanake ooryaa,” irootake ikantayeetziro pairani “hora 7.”

okaratzi 5 opankoshetaaniki. Ari otsipanampitaro osaiki ashitakorontsi ipaitayeetziri “Oisha.” ³Ari ipiyotakari osheki mantsiyari, mavityaakiri, kisoporokiri, ethorivaitatsiri jonoryaaye-taka kipatsiki joyaaventaro oshevaate jiña. ⁴Tema ikantayeetzi: Inatzi ipokapiintzi maninkariite ishevaatakaairo jiña, intzimerika etanakyaaarone impiinkaantakyaaro jiña oshevaatara, aritake ireshitakotanai jimantsiyavaitzi. ⁵Tzimatsi janta mantsiyarimashiki aparoni tzimakotaintsiri 38 osarentsi imantsiyavaitake. ⁶Ikanta Jesús jiñaapaa-keri jonoryaaka, jiyotapaake osamani okantaka jimantsiyavaitake irika, josampitapaakeri, ikantziri: “¿Pikovima peshitakotai?” ⁷Ari jakanake mantsiyari: “Pinkatharí, te intzime impaitya ovinke-nari aririka oshevaapaitetya jiña. Tema nokovavetapiintara nompiinkaatemi naaka, aritake janaakotakena pashine ipiinkaatake irirori.” ⁸Ari ikantzi Jesús: “Pintzinaye, paanaio ponoryaamento, piyaatai.” ⁹Apathakero jeshitakotanai irika, jaanaio ironoryaamento, aniitanai. Iro kantacha, tema kitaite jimakoryaantaitari onatzi, ¹⁰ikantakeri judío-payeeni irika shirampari eshitakotaatsiri: “Kitaite jimakoryaantaitari onatzi iroñaaka, te oshinetaantsite paanaio ponoryaamento.” ¹¹Jakanake irika shirampari, ikantzi: “Irinta itzimi ovashinchagaanari, ikantakena: ‘Paanaio ponoryaamento, piyaatai.’” ¹²Ari ikantaianakeni Judío: “¿Niinka kantakemiri: ‘Paanaio ponoryaamento, piyaatai?’” ¹³Iro kantacha irika shirampari te iriyoteri niinka ovashinchagairiri, tema te iriñaavairi Jesús tsika ikenanake, ipiyotaiyakanira atzirite janta. ¹⁴Ipoña Jesús jiñagairi shirampari janta tasoren-tsipankoki, ari ikantziri: “Pinkeme, aritake eshitakotaimi iroñaaka, eerora papiitairo pantairo kaariperori, ari

onkantya eero avishimotantami koveen-kaperotatsiri.” ¹⁵Ikanta irika shirampari jatanake, ikamantakeri judío-payeeni iriitakera Jesús itzimi ovashinchagairiri. ¹⁶Iro opoñaantari ikovi judío-payeeni iroveri Jesús, tema jovashinchantake kitaite jimakoryaantaitari. ¹⁷Iro kantamaitacha, ikantanake Jesús: “Ari ikantaitatyaani jantavaitzi Ashitanari, ari nokempitzitari eejatzi naaka nantavaitzi.” ¹⁸Irootakera, ikovaperotantanakari judío-payeeni iroveri Jesús, tema te intaani jantavaitantakaro kitaite jimakoryaantaitari, aña joshiyakotakari Pava, ikantakera Jesús iriitake Pava jiritajaantari irirori.

Ishintsinka Itomitari Pava

¹⁹Ipoña Jesús jakanakeri, ikantzi: “Irika Itomitari Pava tekatsi irantashivaitya irirori ikovakaanekiini. Intaani jantziro okaratzi jiñaakotziriri Ashitariri. Maaroni okaratzi jantzi Ashitariri, irojatzi jantzi Itomi. Omapero. ²⁰Tema jetakotari Ashitariri irika Itomitari, joñaakiri maaroni jantayetzi irirori. Eekero iroñaakatyeeri tsikarika opaiyetari iniroitetsiri, irootake pimpampoyaaminthataiyerine eerokaite. ²¹Tema ikempitara Ashitariri jovañaayetziri kaminkari, ikañaanetakairi, ari ikempitari eejatzi Itomitari, irañaakaayeteri inkoveri irirori. ²²Tera iriyakoventantsine Ashitariri, aña iri Itomi ishinetake iriyakoventantai, ²³ari onkantya maaroitani iriñaapinkathayetantyaariri Itomi ikempitaayetzirira Ashitariri. Itzimi kaari ñaapinkathatairine Itomitari, tera jiñaapinkathatzitari Ashitariri, itzimi otyaantakeriri.

²⁴Itzimirika ovayempitatairone nokantayetzi, impoña inkempisantanaari itzimi otyaantakenari, aritake inkañaane-shireyetai. Eero jovasankitaavaitaitzi, tema karatapaake ikaamanevaitzi,

kañaane ikantayetaa. Omapero. ²⁵Irootzi-mataintsira omonkaratya, iroñaakatajaan-take, inkemapaitetairo kamashireriite iñaane Itomi Pava. Inkarate kemavairone, aritake irañaashireyetai. Omapero. ²⁶Tema ikempitara Ashitariri jañaakaan-tajaantzi, iro ishinetaakeriri eejatzi Itomi irañaakaante irirori, ²⁷ishinetakeri eejatzi iriyakoventantai, tema iriitake Itomi Atziri. ²⁸Eero pipampoyaaminthatashitaro iroka. Tema irootzimataintsira omonkaratya inkemayetantaiyaarori kaminkariite iñaane, ²⁹ari impiriintayetanake tsika ikitayetaka. Ikaratzi antayetakerori kameethari, ari inkañaaneyetai. Iriima ikaratzi antayetapiintakerori kaariperori, irañaayevetaiya irovasankitaayeetairi.”

Ñaayetajaantakeriri Cristo

³⁰“Tera nantashivaitaro naaka nokovashitari, iri Ashitanari shinetanarori namenakotemi. Okaratzi nokantakoven-tan-tziri tampatzika okantaka, tema te nantashivaityaaro nokovakaari naaka, aña iro ikoviri Ashitanari otyaantakenari. ³¹Naakami kinkithatakovaitashitachane apaniro, tekatsira apantyaarone nokinkithatakovaivetaka. ³²Iro kantamaitacha tzmataitatsi pashine kinkithatakotanari, niyotzi irootake kyaaryooperotatsiri okaratzi ikinkithatakotakenari irirori. ³³Omaperovetatya iñaaventakena Juan potyaantakariranki irosampitakiteri. Tema okaratzi ikinkithatakotavakenari omaperotatya. ³⁴Iro kantacha tera iro noñaaventamatsite iroñaaka okaratzi ikinkithatakotanari aparoni atziri kempita-kariri Juan. Aña iro noñaaventataitzi matzirori ovavisaakoshiretaimi. ³⁵Tema Juan ikempivetakari aparoni ootamentotsi itzimi kitainkatapaintsiri. Iro pikovapain-tziri eerokaite panintaavakyaaro ikempitari kitainkari. ³⁶Iro kantacha tzmatsi kinkithatakotanari naaka, anayiriri Juan. Okaratzi nantziri naaka,

irootake ikantanari Ashitanari nantero, iroora oñaakantzirori iriira Ashitanari otyaantakenari. ³⁷Ari ikempitakari Ashitanari, itzimi otyaantakenari, ikinkithatakotakena irirori, temaita pinkempisantero iñaane. Te piñaavorota-neteri. ³⁸Te onkyaantaajatyaaami iñaane, tema te pinkempisanteri irotyaantane. ³⁹Amatsinka pikantaveta piñaanatziro Osankinajanorentsi, tema ari poyaako-neentarori piñaayetairo pinkañaaneyetai. Iro kantamaitacha, aña naakavetaka okinkithatakotzi Osankinajanorentsi, ⁴⁰temaita pinkovayetaiyeni eeroka paventaayetyaana onkanya pinkañaane-tantaiyaari. ⁴¹Te nonkokovataashityaaro naaka intharomentavaityaana atziiriite. ⁴²Aña niyotzitaiyami tsika pikantaiyani eeroka, niyotzitami eejatzi te petakotari Pava. ⁴³Naakatake jovake Ashitanari nompoke nopairyagairo ivairo. Temaita paakameethataiyenani eerokaite. Irooma aririka impoke pashine paaryaashivaitapaakyaarone ivairojanori irirori, iriia paakameethataiyerine. ⁴⁴¿Tsikama pinkene pinkempisantaiyeni, eerokara tharomentashivaitavakaacha, teya pinkokovatero iri tharomentaventaia Pava? ⁴⁵Eerora pikinkishirevaitashita naakara thavetakotemine Ashitanariki. Intzime thavetakotajaantaimine iriitake Moisés-ni, itzimi paventaapiintayetaari eerokaite. ⁴⁶Tema arimi pinkempisanta-jaantakerimi Moisés-ni, aritakemi pinkempisantavakenami naaka, tema naakatake josankinatakotake Moisés-ni. ⁴⁷Irooma te pinkempisantero okaratzi josankinatakeri, ¿tsikama pinkene pinkempisantero onkarate nonkantayetemiri naaka?”

Jovakaari Jesús 5,000 shirampari
(Mt. 14.13-21; Mr. 6.30-44; Lc. 9.10-17)

6 ¹Ikanta okaratapaake iroka, montyaanaka Jesús intatsikero inkaare saikatsiri Galilea-ki, irojatzi

ipaiyeetziri Tiberias. ²Osheki atziri oyaatakeriri, tema jiñaayetakitziiri itasonkaventantake jovashinchaayetairi mantsiyariite. ³Ipoña itonkaanake Jesús otzishiki, ari isaikapaake itsipayetakari iriyotaane. ⁴Irootake areetzimataiya kitaite Anankoryaantsi, aripaite joimoshi-renkapiintari judío-payeeni. ⁵Ikanta jamenapaake Jesús, jiñaatzí osheki atziri oyaatakeriri, ikantakeri Felipe: “¿Tsikama amananteka ovaritentsi ovakayaariri maaroni irika atziri?” ⁶Aña josampitashitari Felipe iriñaantyaariri tsika inkante, tema jiyotajaantake Jesús opaita iranteri. ⁷Ari jakanake Felipe, ikantanake: “Eerotya jantetaajata 200 denario amanantemi ovaritentsi, aña eepichokiini irovamatsitakya aparopayeeni irikaite.” ⁸Ipoña ikantanake Andrés, iriitake pashine iriyotaane, irirentzira Simón Pedro, ikantzi: ⁹“Jirika jaka aparoni eentsi amaintsiri 5 tanta, apite shima. Iro kantacha, çarima irantetakyaari osheki atziri?” ¹⁰Ari ikantzi Jesús: “Pinkanteri maaroni isaikayete.” Okataroshimashitatzí janta, ari isaikayakeni. Ikarataiyini 5,000 shirampariite. ¹¹Ari jaakotanakero Jesús tanta, ipoña ikaratakero ipaasoonketakeri Pava, itsiparyeetakeneri ikaratzi saikamashitaintsiri. Ari ikempitaakeriri shima, ipayeetakeri maaroiteni kovatsiri. ¹²Ikanta ikemaiyapaakani maaroni, ikantairi Jesús iriyotaane: “Paayetairo opetoki okaratzi tzmakaantapaintsiri, eero apaavaitanta.” ¹³Jiyoyaayetairo iriyotaaneete, ijaikitai 12 kantziiri opetoki tzmakaantapaintsiri karavetachari 5 tanta. ¹⁴Irikaite atziri, jiñaakerora itasonkaventakero Jesús ovaritentsi, ikantaivanakeni: “Omaperotaajatatya,

iriitakera irika Kamantantaneri itzimi ishinetaitakeri impoke jaka kipatsiki.”

¹⁵Iro kantacha Jesús jiyotake ishintsi-ventaitatyeeeri iraaheetanakeri impinkathariventerí atziriite, eejatzí itonkaanai otzishiki, inkene isaikavaite apaniro.

Janiitantaro Jesús inkaare

(Mt. 14.22-27; Mr. 6.45-52)

¹⁶Ikanta osheetyaanake, oirinkaiyaani inkaareki iriyotaane Jesús, ¹⁷otetaiyapaani pitotsiki, montyaakotaiyaani iriyaatairo Capernaum-ki. Aritake tsireniperotanake, tekera impiyeeta irirori Jesús. ¹⁸Ari otampyaatapaake, iniroite otamakaatanake inkaare. ¹⁹Aritake santhatake jimontyaakotaiyani, jiñaatzíiri Jesús ipokashitari janiitantaaro inkaare. Antaro itharovaiana nani iriyotaane. ²⁰Ikantapai Jesús: “iNaakatake, eero pitharovaiaini!” ²¹Kimoshire ikantaiaiani jotetavairi pitotsiki, tekera osamanite, aatakotaiyapaa-keni ikovirora irareetya.

Osheki atziriite amemenatakeriri Jesús

²²Okanta okitaitamanai, irojatzi isaikaiya-keni atziriite intatsikero, jiyotaiyakeni iro apinto pitotsi jimontyaantanaa iyotaariite, te inkaranairi Jesús. ²³Ari areetakotantapaaka pashine pitotsi poñaayetachari Tiberias-ki, aataiyapaakeni tsika okarikitzi jovaiyakani tanta chapinki ipaasoonkeven-takeri Avinkatharite. ²⁴Ikanta jiñeeyake te isaike Jesús, eejatzí iriyotaaneete, otetaiya-nakani atziriite pitotsiki, jatake Capernaum-ki inkokovatairi.

Ipaiyeetziri Jesús

“ovaritentsi añaakaantaneri”

²⁵Ikanta jareetaiyapaakani intatsikero, jiñaapairi Jesús, josampitapaakeri: “Rabí,

* 6.9: Ikantaitzi jaka iroka tanta, iro jovetsikayeetake cebada. * 6.19: Kantakotachari jaka “santhatake jimontyaakotaiyani,” irojatzi ikantaitziri “5 terika 6 kilómetro,” ikantaitziri eejatzí pairani “25 terika 30 estadio.”

¿tsikapaitema pipokake eeroka jaka?”

²⁶Ikantanakeri Jesús: “Irootakera pikokovatantanari eerokaite tema pikemaneentaiyakani chapinki povaiyakani, aña tera iro pikokovatantanari pikemathatanakero notasonkaventantake. Omaperó. ²⁷Te arite piñaashintsiventashivaitaro ovaritentsi thonkanetachari, aña iro piñaashintsiventya ovaritentsi enitatsiri, ontzime kañaanetakaimine. Iroora ovaritentsi ipantziri Itomi Atziri, tema Pava, Ashitariri, iriitake jookotakeri.” ²⁸Ipoña josampiitanakeri, ikantaitziri: “¿Tsikama nonkantayetyaaka noñaashintsiventantaiyaarori ikoviri Pava?” ²⁹Jakanake Jesús: “Ikoviri Pava pantayetairi, ontzimatyé pinkempisantairi irika itzimi jotyaantakeri.” ³⁰Ipoña josampiitanakeri eejatzí: “¿Intsityaa pintasonkaventante onantyaari nonkempisantemi? ¿Opaitama pantayetakeri? ³¹Pairani acharineete jovayetakaro janta tsika te inampiitaro ipaiyeetziri ‘maná,’ irootake okantziri Osankinarentsi:

Pava pakeri iroyaaro ovaritentsi paryeentsiri inkiteki.”*

³²Jakanake Jesús, ikantzí: “Okaratzi ovaritentsiperotatsiri poñeenchari inkiteki, kaarira Moisés-ni panterone. Aña iri Ashitanari payetemirone. Omaperora. ³³Tema irika ovaritentsi ipantziri Pava, iriitakera poñeenchari inkiteki, iri kañaanetakaayetairine osavisatziite.” ³⁴Ari ikantayeetanakeri: “Pinkatharí, pimpapiintenaro iroka ovaritentsi.”

³⁵Ikantzí Jesús: “Naakatakera ovaritentsi kañaanetakaantaneri. Inkarate oshentashiretainaneri naaka, eero itashaavaitai. Inkarate kempisantanainane naaka, eero jimirevaitai. ³⁶Tema

aritake nokantaiyakemi, temaita pinkempisantaiyena okantavetaka piñaavetakaanana. ³⁷Ikaratzi joshentashiretakaananari Ashitanari, iriiyetakera oshentashireperotainane, eerora nomanintavakeri naaka.

³⁸Tema te iro nompokantakyaari jaka nopoñaaka inkiteki nantayetero nokovashivaitari naaka, aña iro nantapiinte ikoviri Ashitanari, itzimi otyaantakenari. ³⁹Jiroka ikoviri Ashitanari otyaantakenari, eero nopeyakaantaajatzí aparóni ikaratzi joshentashiretakaayetaanari, aña ontzimatyé noviriintayetairi overaantapaakyaarone kitaite. ⁴⁰Tema ikovi Ashitanari eejatzí, maaróni itzimi amenairine Itomi Pava, inkarate kempisantairine, aritake inkañaanetakaayetairi. Naakatajaantakera oviriintairine omonkaratapaakyaarika kitaite.”

⁴¹Irootakera ipoñaantanakari judío-payeeni ikishimavaitanakeri Jesús, tema ikemakera ikantake: “Naakatake ovaritentsi poñeenchari inkiteki.” ⁴²Ari ikantavakaiyanakani: “¿Kaarima irika Jesús, itomi José? Niyotaiyirini naaka ashitariri. ¿Opaitama ikantantari: ‘Nopoñaatya inkiteki?’” ⁴³Ikantanake Jesús: “Aritapaake pikishimavaitakena. ⁴⁴Tekatsira oshentashirevaitashityaanane naaka, eerorika jamashiretairi Ashitanari itzimi otyaantakenari. Naakatake oviriintajaantairine omonkaratapaakyaari kitaite. ⁴⁵Irosankinareki kamantantane-riite, ikantake:

Iritajaantake Pava iyotagairine maaroiteni.

Maaroni itzimi kemairiri Ashitanari, itzimi iyotairiri irirori, joshentashiretaana naaka. ⁴⁶Tera nonkantatyé tzimatsira ñaavorotakerine Ashitanari, aña apaniro

* 6.31-58: Jaka tsika oñaaventakota “ovaritentsi,” irootake ikantayeetziri pairani “tanta.” Ari okempitari eejatzí, jiñaaventakoyeetzirora pairani tanta, iroora jiñaaventakoyeetzí maaróni ovaritentsi. Iroovaitake akantapiintaiyini aakaite: “Poya kaniri,” tera intaani añaaventero kaniri, aña tzmataitatsi eejatzí vathatsi oyaari.

jiñaavorotataitzi poñeenchari Pavaki.

⁴⁷Itzimirika kempisantainane naaka, aritake inkañaanetai. Omapero. ⁴⁸Naakatatera ovaritensi añaakaanetani.

⁴⁹Jovavetakaro picharineete ‘maná’ janta tsika te inampiitaro, kamayetzimaitaka.

⁵⁰Iriima oshiyakarori ovaritensi noñaaventziri naaka ipoñaatya inkiteki. Intzimerika ovaiyaarine irika, eero ikaamanetai. ⁵¹Naakatakera kañaaneri ovaritensi poñeenchari inkiteki. Intzimerika ovakyaarone iroka ovaritensi, ari inkañaanetai. Iroka ovaritensi nopantziri naaka, novathajanora onatzi. Iriira noshinetakovera osavisatziite inkañaaneyetantaiyaari.”

⁵²Ari ikantavakaiyani judfo: “¿Tsikama inkenakairoka irika irovakaantairori ivatha?” ⁵³Ikantanake Jesús: “Eerorika povaro eerokaite ivatha Itomi Atziri, eerorika piriro iriraane, eerora pikañaaneyetai. Omapero. ⁵⁴Itzimirika ovakyaarone novatha, itzimi irakerone niraane, ari inkañaaneyetai. Naakatake oviriintajaantairine omonkaratapaakyaarika kitaite. ⁵⁵Tema iroka novatha ovaritensi-perori onatzi, iroka niraane iro jimireperoitari. ⁵⁶Intzimerika ovakyaarone novatha, intzime eejatzi irakerone niraane, itsipashiretaatyaana naaka, eejatzi naaka notsipashiretairi irirori.

⁵⁷Tema Ashitanari, itzimi otyaantakenari, kañaaneri jinatzi, iriitake añaakaanari naaka. Ari okempitari eejatzi, intzimerika ovaiyaanari naaka, iriitake nañaakaayetai. ⁵⁸Nokinkithatakotatziirova ovaritensi poñeenchari inkiteki. Iroka ovaritensi te oshiyaro ‘maná’ otzimi jovavetakari pairani picharineete eeroka, okantavetaka jovavevetakaro, ikamayetake. Iriima inkarate ovakyaarine irika oshiyarori ovaritensi, ari inkañaanetai.” ⁵⁹Irooyetaker ajiyotantakeri Jesús ipiyotaiyakani janta japatotapiintaita saikatsiri Capernaum-ki.

Iñaaventayeetziro kañaanetaantsi

⁶⁰Ikanta ikemayeetakero iroka iyotaantsi, irikaite ikaratzi oyaatziriri Jesús, ikantaiyanakeni: “Iroka ikantayetakari Jesús pomerentsiitaka akantyaarori. ¿Ipaítama kempisamtatsiterine?”

⁶¹Ikanta Jesús, jiyotake okaratzi ikishima-vaitaiyiri, josampitanakeri: “¿Tema onimotemi iroka? ⁶²¿Opaitama avisatsine, aririka piñeeri Itomi Atziri irovajenokaiya tsika ipoñaaka pairani? ⁶³Okaratzi noñaaventakoyetakemiri, iroora kantakotacha okaratzi añaashiretakantatsiri, kaarira avathajanori noñaaventakote, tekatsi ompaiperotajaantya avatha. Aña iro noñaaventzi aventaashirenkantsi kaari koñaanetatsi, kañaanetakaantatsiri. ⁶⁴Iro kantacha eenirotatsi tsika pikaratzi eerokaite kaari kempisamtatsine.” Tema jiyotzitaika Jesús itzimi kaari kempisamtatsine, tsika itzimi pithokashityaarine. ⁶⁵Eekero ikantanakitzi Jesús: “Iroora nokantzitantakamiri: ‘tekatsira oshentashirevaitashityaanane naaka: eerorika ishineshiretaanari Ashitanari.’”

⁶⁶Aripaitera, jiñeetake osheki piyapithatanakeri Jesús oyaavetapiintakariri. ⁶⁷Ipoña Jesús josampitanakeri 12 iriyotaane: “¿Pikovima eejatzi eerokaite piyaatayetai?” ⁶⁸Ari jakanake Simón Pedro: “Pinkatharí, ¿Intzimekama niyaatashiteri? Aña eerokatake ñaaventa-jaantakerori kañaanetaantsi. ⁶⁹Aritake nokempisantaiyakemi naakaite. Niyotaiyini eerokatake Cristo, Itomi Pava Kañaaneri.” ⁷⁰Jakanake Jesús, ikantziri: “¿Kaarima naaka iyoyaakemiri pikaratakera 12? Iro kantamaitacha, tzimatsi aparoni pikaratakera kamaari jinatzi.” ⁷¹Jiñaavaitakerora iroka Jesús, jiñaaventatziiri Judas, Itomi Simón Iscariote. Tema iriitake Judas pithokashityaarine, iriivetaka aparoni karatapiintakeriri 12 iriyotaane.

**Irirentzipayeeni Jesús te
inkempisantaayerine**

7 ¹Ikanta okaratapaake irokapayeeni, jareetantavaita Jesús janta Galilea-ki. Te inkove isaikanai Judea-ki, tema janta ikokovatatziiiri judío-payeeni iroveri. ²Iro kantacha monkaratzimataa kitaite ikimoshireventapiintziro judío-payeeni ipaiyeetziri “pankoshetantsi.” ³Ithainkitanakari, irirentzi irirori okarikiini, ikantanakeri: “Eero pomana-tziita jaka, piyaate Judea-ki iriñaantyaamiri janta piyotaaneete onkarate pantayeteri. ⁴Tema ikaratzi kovatsiri irasagaamentaityaari, te jomanakaatzii-taro jantayetziri. Pimatziroora eeroka pantayetziro opaiyetari, poñaakantero tsika ipiyotaiyani atziriite.” ⁵Tetya inkempisantaajateri eejatzi irirentzipayeeni. ⁶Ari ikantanake Jesús: “Aña tekera omonkarapaitetyaata noñaakantantya naaka, irooma eerokaite aritzimovaitzimi maaroni kitaiteri. ⁷Te inkisaneentemi eerokaite osavisatziite. Irooma naaka osheki ikisaneentana, tema koñaaro nokantziro naaka, okaratzi jantayetziri kaariperori onatzi. ⁸Piyaataiyeni eeroka joimoshirenkaita, eero niyaatzita naaka, tema tekera omonkarapaitetyaata noñaakantantya.” ⁹Ikantakeri iroka, irojatzi isaikanake Galilea-ki.

**Joimoshirenkiro Jesús ipaiyeetziri
“pankoshetantsi”**

¹⁰Iro kantacha aritake jataiyake irirentzipayeeni, jatanake eejatzi Jesús joimoshirenkaita te iroñaakantajaantya, aña iromananeikiini ikantaka. ¹¹Ikokovatakeri judío-payeeni janta joimoshirenkaita, ikantaiyini: “¿Tsikama isaikaajatzika shirampari?” ¹²Osheki atziriite ñaaventakeriri Jesús. Tzimatsi kantayetsiri: “Kameethari inatzi shirampari.” Tzimatsi pashine kantatsiri: “Te inkamee-

thate, aña jamatavitakeri atziriite.” ¹³Iro kantamaitacha, omanaantsikiini jiñaaventayetziri Jesús, tema itharovakaayeta-tyaari judío-payeeni.

¹⁴Okanta oniyankitake joimoshirenkaita, kyaapaake Jesús tasorentsipankoki, jiyotaantapai. ¹⁵Pampoyaavaka ikantaiyanakani judío, ikantaiyini: “¿Tsikama jiyotanetantari irika, te inkyaaprovetajaatyatya tsika jiyotaantayee-tzi?” ¹⁶Ari jakanake Jesús, ikantzi: “Okaratzi niyotaantziri tera naaka iyotashityaarone, aña iri iyotakaanaro otyaantakenari. ¹⁷Inkarate kovaperotajaantanairone ikoviri Pava, ari iriyotairo iri Pava iyotakaanarori okaratzi niyotaantziri, tema te naaka iyotashivaityaarone. ¹⁸Tema ikaratzi iyotaantzirori jiyotashivaitari, ikokovatatziri iriñaapinkathayeeta-shityaari. Iriima itzimi kovakovatzirori iriñaapinkathayeetairi otyaantakeriri, iriira ñaavaitzirori kyaaryoori. Tera intzipishirevainete irirori. ¹⁹¿Tema josankinavetakami pairani Moisés-ni Ikantakaantaitane? Iro kantacha, te pimonkarataiyerone. ¿Opaitama pasaryaantanari naaka poveni iroñaaka eeroka?” ²⁰Ari ikantaiyanakani atziriite: “iKamaari! ¿Ipaitama asaryaamiri irovemi?”

²¹Ikantzi Jesús: “Maaroni eerokaite osheki pipampoyaakero piñaajatakana nantakeri kitaiteki jimakoryaantaitari. ²²Iro kantamaitacha, ikantakaantake Moisés-ni pintomeshitaanitapiintante. (Okantavetaka kaari Moisés-ni poñaakaantyaarone iroka, aña iri poñaakantanakaro avaisatziite tekeramintha intzime Moisés-ni.) Iro opoñaantari pitomeshitaanitapiintantzi eerokaite, okantavetaka kitaite jimakoryaantaitari. ²³Piñaakero, pimonkaraantyaarori eerokaite Ikantakaantane Moisés-ni pitomeshitaanitapiintantake kitaite jimakoryaantaitari. ¿Ipaitama pikisaneentantanari naaka novashincha-

gairi ivathaki maaroni aparoni atziri kitaite jimakoryaantaitari? ²⁴Paamaventya ovapyimotashitamikari aririka piyakoventante. Aña tampatzikashirepero pinkantya pamenayetakotante.”

¿Iriitakema irika Cristo?

²⁵Tzimayetatsi Jerusalén-satzi, osampitantanaintsiri, ikantzi: “¿Kaarima irika ikokovataitzi irovaiteri? ²⁶Jirinta isaikake, maaroni jiñeetziri ikinkithavaitzi. Tekatsitya akotashiterine. ¿Jiyotatziima jevariite omaperotatya Cristo jinatzi irika shirampari? ²⁷Iro kantacha irika, ayotaiyirini tsika ipoñaaro. Irooma apaata aririka impokake maperotzirori ipaita Cristo, tekatsira iyotatsine tsika ipoñaaro.” ²⁸Ikanta ikemake Jesús, isaikakera jiyotaantzi tasorentsipankoki, shincheenka ikantanake: “iArima, piyotaiyana eerokaite tsika nopoñaaro! Iro kantacha tera naaka nintakaashityaaron nompoke, aña irotyaantane nonatzi itzimi javentaaperoyeetari. Tsika itzimi kaari piyotajataiyini eerokaite. ²⁹Niyotziri naaka tema ari nokaratziri, iriitake otyaantakenari.” ³⁰Ari ikovavetana iraakaantayeetanakerimi, iro kantacha tekatsi akotashiterine, tema teker a monkarapaiteta. ³¹Osheki kempisantanakeriri Jesús, ikantaiyini: “Kaaririkami irika Cristo intzime pokatsine, eerotyaami itasonkaventantayetaajatzimi irika shirampari, ñakero.”

Jotyaantake Fariseo oirikerine Jesús

³²Ikanta Fariseo-payeeni ikemakero ikantayetakeri atziriite jiñaaventziri Jesús, jaapatziyanakari ijevare omperatasorentsitaari, jotyaantake kempoyaaventarori tasorentsipanko iroiirikakiteri. ³³Ari ikantzi Jesús: “Kapichepaitetapaake nosaikimoyetanaimi eerokaite, impoña niyaatai isaikira otyaantakenari. ³⁴Osheki pinkokovavetaiyaana eerokaite, iro

kantacha eero piñagaana, tema eero pitsipatana tsika nosaikapai naaka.” ³⁵Ari josampitavakaanaka judío-payeeni: “¿Tsikama iriyaamatsiteka irika eero añaantari? ¿Iriyaatatyeema pashineki nampitsi joivaraayetaka asheninkapayeeni judío, inkene iriyotaayetairi kaari asheninkata? ³⁶¿Opaitama ikantakotziri: ‘Pinkokovavetaiyaana, eeromaita piñagaana, tema eero pitsipatana tsika nosaikapai naaka?’”

Jiñaa kañaanetakaantatsiri

³⁷Ovekaraantapaakarori kitaite ari joimoshirenkaperoyeetari. Arira ikatziyanakari Jesús, shintsiini ikanta jiñaavaitanake, ikantzi: “Itzimirika mireneentavaitatsineri, iroshentashiretaiyaana naaka, imirevaitaiya. ³⁸Tema okantzi Osankinajanorentsi:

Inkarate kempisantainane naaka, onkempivaityaaro oshiyaashirentayearimi jiñaa kañaanetakaantatsiri.”

³⁹Iriira joshiyakaaventzi Jesús jaka inkarate kempisantairine ari inampishiretantaiyaari Tasorentsinkantsi. Okantavetakekeramintha irotyaantayeeteriita Tasorentsinkantsi, tema Jesús tekerata irovajenokashitaiyaaro irovaneenkaro.

Itzimporokanake atziriite

⁴⁰Tzimayetatsi atziri kemakeriri Jesús ikantakeri, ikantaiyanake: “Omaperotatya irika shirampari kamantantaneri jinatzi.” ⁴¹Tzimatsi pashine kantanaintsiri: “Cristo jinatzi irika.” Iro kantacha tzimatsi pashine kantatsiri: “Kaari, tema Cristo eero ipoñaaro Galilea-ki. ⁴²Tema okantzi Osankinajanorentsi:

Icharine irinatye pinkathari David-ni intzime Cristo-tatsineri, impoñeyaaoro Belén-ki, inampikira pairani David-ni.”

⁴³Ari itzimporokanakeri atziriite iñaanatavaakamentanakarira Jesús.

⁴⁴Tzimayetatsi kovavetanainchari iraakaanterimi, tekatsimaita akotashite-rine.

**Tera iriñeetaajate kempityaarine
irika iñaavaitzi**

⁴⁵Ikanta kempoyaaventarori tasorentsi-panko jataiyeeni isaikira Fariseo-payeeni itsipayetakari ijevare omperatasorentsi-taari, ari josampitavairiri, ikantziri: “¿Opaitama kaari pamantakari?” ⁴⁶Ari ikantaiyini irirori: “¡Tera iriñeetaajate kempityaarine irika iñaavaitzi!”

⁴⁷Ikantaiyanake Fariseo: “¿Pimatzitakaroma eerokaite pishinetaka iramatavitemi?” ⁴⁸¿Tzimatsima aparoni ajevarite kempisantakeriri irika shirampari? ¿Tzimatsima eejatzi naakaite Fariseo kempisantakeriri? ⁴⁹Intaanira ikempisamtamatsitziri atziriite kaari iyotakoterone Ikantakaantaitane, ovasankitaarira irinayete.” ⁵⁰Ikanta Nicodemo, Fariseo-tatsiri itzimiranki pokaintsiri iriñeeri Jesús, ikantanake: ⁵¹“Okantzi Ikantakaantaitane, te oshinetaantsite iyakoverteri atziri terika ankemajaanteri aakaite inkene ayotero opaita jantakeri.” ⁵²Ari ikantaiyanake irirori: “¿Eerokatakema eejatzi Galilea-satzi? Piñaanapero-tero Osankinajanorentsi, ari piñaakero tekatsira kamantantaneri poñaachane Galilea-ki.”

Tsinane mayempiro

⁵³Ipoña jiyaataiyeeni ipankopayeeniki. **8** ¹Iro kantacha Jesús tonkaanake irirori otzishiki Olivos. ²Ikanta okitaitamanai, ipiyaa tasorentsi-pankoki. Osheki atziri piyotzimentavaari, saikapai Jesús jiyotaapairi atziriite. ³Ikanta iyotzinkariite itsipayetakari Fariseo-payeeni jamakeneri aparoni tsinane jomonthagaitakari omayempitzi. Jovatziyapaakero niyankineki ipiyotaiyani. ⁴Ikantapaakeri Jesús: “Iyotaanta-

neri, iroka tsinane jomonthaakotajaantaitakaro omayempivaitzi. ⁵Ikantakaantake pairani Moisés-ni intsitokaitero, kantachari tsinane. ¿Tsikatya pikantzika eeroka?” ⁶Iro josampitantariri irikaite ikovi inkompitakaityaari, ontzimantyaari ompaitya inkantakoteriri. Iro kantacha Jesús oyootanaka josankinavaitantaro irako kipatsiki. ⁷Eekerora josampiyeeta-tziiri, ari ikatzianaka joyootakara, ikantanakeri: “Terika pinkaariperoshiretaiyeni pikarataiyakenira eerokaite, petakaantyaaro pintsitokantyaaro mapi iroka tsinaneka.” ⁸Eejatzi joyootanaa, japiitanairo josankinavaitzi kipatsiki. ⁹Ikanta ikemaiyavakero kantachari, ari ipiyayetanaa, ikinkishiretakoyetanakero tsikara ikantayeta iriroriite. Iriira etatainakaro ipiyanaka antarikonaite. Ikanta isaikanake Jesús apiteroini itsipatakaro tsinane jamayeetakeri, ¹⁰ikatziyanaa joyootaka, ari josampitziro ikantziro: “Tsinané, ¿Tsikama ikenaiyakeni? ¿Tekatsima iyaatakairone iriyakovertemi?” ¹¹Akanakeri iroori okantziri: “Tekatsitya, Novinkatharite.” Ikantzi Jesús: “Eejatzi naaka eero niyakoven-tzimi. Piyaatai iroñaaka, eerora papiitairo pinkaariperoshirevaitai.”

Jesús kitainkatakotziri osavisatzi

¹²Ipoña japiitanakero Jesús jiyotairi atziriite, ikantziri: “Naakatake kitainkatakotziri osavisatziite. Itzimirika oshentashiretaiyaanane naaka, aritake nonkitainkashiretakotairi, onkempivaityaaro te inkenavaitai otsirenikitzi.” ¹³Ari ikantaiyanakeni Fariseo-payeeni: “Povakovertavaitashitaka pikinkithatakovaita apaniro, tekatsira apantyaarone okaratzi pikinkithatakovaivetaka.” ¹⁴Ari jakanake Jesús: “Apantaro okaratzi nokinkithatziri naaka, okantavetaka noñaaventakovaivetaka apaniro. Tema niyotzi tsika nopoñaakaro, tsika janta

niyaatai. Iro kantamaitacha eerokaite, te piyotaiyeroni. ¹⁵Iro pametashitapiintakari eerokaite poshiyakotari atzirite jiyakoventantzi. Irooma naaka tekatsi niyakovenante. ¹⁶Irooma aririka niyakovenante naaka, okaratzi nokantayetziri omaperotatya, tema te apaniro niyakovenante, aña ari nokaratzi Ashitanari itzimi otyaantakenari. ¹⁷Jiroka okantzi Ikantakaantaitane ipayeetakemiri eerokaite:

Aririka oshiyavakaa inkantayeteri apite kamantakotantatsine, omaperotatya okaratzi ikinkithatziri.

¹⁸Naakatajaantakera kamantakotaincha. Eejatzi Ashitanari otyaantakenari irijatzi pashine kamantakotanari. Apitera nokaratzi nokamantakotaka.” ¹⁹Ari josampitanakeri: “¿Tsikama isaikiri Ashitamiri?” Ikantzi Jesús: “Eerokaite te piyotaiyenani naaka, eejatzi pikempitariri Ashitanari. Arimi piyotaiyenami naaka, ari piyotakerimi eejatzi Ashitanari.” ²⁰Arira ikinkithayetakeró Jesús jiyotaantzira tasorentsipankoki, janta tsika jovayeetapiintziri kireeki jashitakaayeetariri Pava. Iro kantamaitacha tekatsira aakaanterine, tema tekerá omonkarapaiteta.

Tsika janta niyaatai naaka, eero pareeyetaa eerokaite

²¹Ipoña japiitanakero Jesús ikantzi: “Aririka niyaatai, osheki pinkokovayetai eerokaite, iro kantamaitacha ari pinkamakoyetairo piyaariperonka. Tema tsika janta niyaatai naaka, eero pareeyetaa eerokaite.” ²²Ari ikantaiyanake judío-payeeni: “¿Ishinevaitatyaama irika. Irootya ikantantari eero areeta aakaite tsika iriyaate irirori?” ²³Ikantanake Jesús: “Osavisatzi pinayetzi eeroka, irooma naaka jenokisatzi nonatzi. Ari pinampitaro eerokaite kipatsiki, irooma naaka inkiteki nonampitaro. ²⁴Irootake

nokantantamiri: ‘Ari pinkamakoyetairo piyaariperonka. Tema eerorika pikempisantaio nokamantakovetakara niinkarika naaka, irootakera pinkamakotantaiyaarori piyaariperonka.’” ²⁵Ipoña josampitanakeri: “¿Niinkama eeroka?” Ari jakanake Jesús: “Aritake nokamantzitakami ovakeraini. ²⁶Tzimatsi osheki nonkantemiri, ari niyakoventakemi eejatzi. Tema okaratzi iñaavaitziri otyaantakenari kyaaryoori onatzi. Okaratzi nokamantayetzimiri eerokaite osavisatziite, irootake ikamantajaantanari irirori.” ²⁷Iro kantacha irikaite kemakeriri Jesús, te inkemathatavakeri jiñaaventatziiri Ashitairi. ²⁸Irootake ikantantanakari Jesús: “Aririka pimpaikakotakaantakeri Itomi Atziri, aripaitera piyote naakatake. Tera naaka antashivaityaaronone nokovakaari. Intaani niyotaantziro okaratzi jiyotaanari Ashitanari. ²⁹Tema itzimi otyaantakenari ari itsipashiretana naaka. Te irookaventena Ashitanari, tema nantapiintziniri okaratzi ookimotariri.” ³⁰Ikanta iñaaventayetakerora Jesús iroka, osheki kempisantanakeriri.

Iro kyaaryoori isaikakaashivaitanaiyaamine

³¹Ipoña Jesús ikantanakeri judío-payeeni ikaratzi kempisantanakeriri: “Aririka poisokerotanakyaaro noñaane, eerokatake kyaaryoori niyotaa-neete. ³²Aritake piyotairo kyaaryoori, iro saikakaashivaitanaiyaamine.” ³³Jakaiyanakeni irikaite: “Icharineete Abraham-ni nonayetzi naakaite. Te intzime impaitya omperavaityaanane. ¿Opaitama pikantanatani eeroka: ‘Ari pisaikashivaitanaiya?’”

³⁴Ikantzi Jesús: “Ikaratzi antapiintzirori kaariperori, kempivaitaka omperatatyeyearimi. Omaperora. ³⁵Aparoni omperataari kapichera isheninkavaitayeetyaari, iriima aparoni itomiitari inkantaitatyee-

yaani isheninkamirinkayeetari. ³⁶Tema aririka isaikakaashivaitanaiaaami Itomiitari, arira pisaikashitziivaitaia. ³⁷Niyotaiyimi icharineete Abraham-ni pinatzi. Iro kantamaitacha pikovaiyakeni povená, tema te ookimotami noñaaneyetari. ³⁸Iroora noñaaventayetzi naaka okaratzi joñaakanari Ashitanari. Irooma eerokaite pantayetashitaro pikemakotairira ashitamiri eeroka.”

Iriira ashtariri kamaari

³⁹Ari jakaiyanakeni iriroriite: “iAña iri Abraham-ni ipaiyeetziri Ashitanari, iriitake novaisatziite!” Ipoña ikantzi Jesús: “Eerokami charinetyaarinemi Abraham-ni, ari pantakeromi okaratzi jantayetakeri irirori. ⁴⁰Iro kantacha, okantavetaka noñaaventaperotakemiro okaratzi jiyotakaakenari Pava, pikovaiyakeni eerokaite povená. iIro kaari irimatanete pairani Abraham-ni! ⁴¹Irojatzi pantapiintaiyakeri okaratzi jantakeri pairani pivaisatziite.” Ari ikantaiyanakeni iriroriite: “iTera naakaite irovaiyantane thainkatasorentsivaitaneri. Apaniro ikanta Ashitanari, iriitake Pava!”* ⁴²Ari jakanakeri Jesús: “Omaperomi iri Pava ashityaamine, ari petakotakyaanami, tema Pavaki nopoñaakaro naaka, jirikatakena. Tera naaka pokavaitashitachane nonintakaanekiini, aña iri Pava otyaantenari. ⁴³¿Opaitama kaari pikemathatanana eerokaite? Iroora kantakaantzirori tera pinkovaiyeni pinkempisantero noñaane. ⁴⁴Iriitake ashitakamiri kamaari, pantapiintakeneri okaratzi ikoviri. Tema ari jashi jovakero kamaari ovakera etantanakarori, jovamaashiretanti. Thairi jinatzi, te iriñaavaitero kyaaryoori. Aririka inkove iramatavitante, jiñaavai-

tziro thaiyaantsi. Iririite thairi jinatzi. ⁴⁵Irooma naaka noñaavaitziro kyaaryoori ñaantsi, temaita pinkempisantaiyena eerokaite. ⁴⁶¿Tzimatsima jaka aparoni pikarataiyake iyoperotajaantziro ikantzira: ‘Kaariperoshireri jinatzi Jesús?’ Tema kyaaryoori onatzi okaratzi noñaavaitziri ¿opaitama kaari pikempisantanana? ⁴⁷Itzimirika jashitari Pava, ikempisantziro iñaane Pava. Irooma eerokaite tera jashitaami Pava, te pinkove pinkempisantaiyeni.”

Itzimitaika Cristo

⁴⁸Ikanta judío-payeeni ikantanakeri Jesús: “Omatatya nokantaiyakemi Samaria-satzi pinatzi, tema kamaari pinatzi.” ⁴⁹Ari jakanake Jesús: “Te nonkamaarite, noñaapinkathatziri naaka Ashitanari. Irooma eerokaite, te piñaapinkathataiyenani. ⁵⁰Kaarira naaka kovashitachane piñaapinkathayetena, aña tzimatsi pashine kovatsiri iriñaapinkathayeetena, iriitakera iyakiventantaatsine. ⁵¹Itzimirika kempisantairone noñaane, eerora ikaamaneyetai. Omaperora.” ⁵²Ari ikantaiyanake judío-payeeni: “Ari niyoperotaiyini omapero pikamaaritzí. Tema kamake Abraham-ni, ari ikempitakari kamantantaneriite, kamayetake maaroitani. Ipoña pikantziya eeroka: ‘Itzimirika kempisantairone noñaane, eerora ikaamaneyetai.’ ⁵³¿Panayirima eeroka nocharineni Abraham? Kamake irirori, ari ikempiyetakari kamantantaneriite eejatzi. ¿Tsikama pimpaimatsityaaka eeroka?” ⁵⁴Jakanake Jesús: “Naakami kovashitachane iriñaapinkathayeetenami, tekatsi apantyaarone. Iro kantacha itzimiriñaapinkathatakaantanari, iriitake Ashitanari. Irijatzi pikantapiintavetaiya-

* 8.41: Ikantakoitziri jaka “thainkatasorentsivaitaneri,” irijatziro ikantayeetziri mayempiriite. Tema joshiyakaaventapiintakeri pairani judío-payeeni, te inkinatanetyaari Pava, jantayetziroora kaariperori.

rini eerokaite ‘Novavane.’ ⁵⁵Iro kantamaitacha eerokaite te piyotaiyerine. Irooma naaka noñiiri. Aririkami nonkante ‘te noñiiri,’ thairi nonake nokempitakotamiro eerokaite. Iro kantacha omapero noñiiri. Nokempisantziro iñaane. ⁵⁶Pairani Abraham-ni, picharineyetanakari eerokaite, ikimoshiretake iriñeerora nompokapaitete. Aritake jiñaamaitakana, iniroite ikimoshiretake.” ⁵⁷Ipoña judío-payeeni ikantanakeri Jesús: “Tekeramintha ontzime eeroka 50 posarentsite. ¿Ipoña pikantzi piñiiri Abraham-ni?” ⁵⁸Ari jakanake Jesús: “Tekeramintha intzimeeta Abraham-ni. ‘Naakatztika.’ Omaperora.” ⁵⁹Ikanta irikaite jaayevetanaka mapi ikovi impicheerimi. Iro kantamaitacha Jesús, jomanapithatanakari. Shitovanake tasorentsipankoki.

**Jovashincheeri Jesús
mavityaakitatsiri itzimapaake**

9 ¹Ikanta ikenayetzira Jesús, jiñaake aparoni mavityaakitatsiri, jashi jovatziiro ovakera itzimapaake. ²Ikanta iriyotaane josampitakeri, ikantziri: “Rabí, ¿Ipaitama imavityaakitantari itzimake irika shirampari? ¿Irooma kantakaantarori iyaariperonka ashitariri? ¿Irojatztima kantakaantarori iyaariperonka irirori?” ³Ari jakanake Jesús, ikantzi: “Te iro kantakaanterone iyaariperonka irirori, te onkantakaantero iyaariperonka ashitariri eejatzi. Iro okantantari iroka, onkantya iriñaantayeetyaarori iroñaakantayeetero ishintsinka Pava. ⁴Eenirora okitaitetzi, ontzimatyte antero irantavaire itzimi otyaantakenari. Tema aririka ontsirenitanake, tekatsira kanterone irantavaite.

⁵Eenirora nosaiki naaka jaka kipatsiki, naakatake kitainkatakotziri osavisatzí.” ⁶Ikaratakero iñaavaitake Jesús, ichoontanake kipatsiki, jamirokake kapicheeni kipatsipitha irakoki, jotziritaaakitakeri mavityaakirika. ⁷Ipoña jiñaanatziiri ikantziri: “Piyaate pinkivaakitya janta ovaankanaata paitachari Siloé.” Ari ikenanake mavityaakiri, ikivaakitapaaka. Ikanta ipiyapaaka, kantanai jameni kameetha.” ⁸Ikanta isheninkapayeeni, ikaratzi ñaayetapiintziri ikampitantzi impashiyeetyaari, josampitavakaayeta, ikantzi: “¿Kaarima irika saikapiintatsiri ikovakotantzi impashiyeetyaari?” ⁹Tzima-yetatsi kantatsiri: “Iriitake.” Pashine kantayetatsi: “Aña kaari, iriivaivetaka.” Iro kantamaitacha, ikantzi irirori: “Naakatake.” ¹⁰Ipoña josampitanakeri: “¿Tsikama pikantairoka pamenantaari kameetha iroñaaka?” ¹¹Ari ikantanake irirori: “Irinta shirampari paitachari Jesús, iriitake matakenarori, tzimatsi jotziritakenari nokiki, ipoña ikantkena: ‘Piyaate ovaankanaata Siloé. Ari pinkivaakityaari.’ Ikanta niyaatanake, ari nokivaakitapaaka, kantanai namene.” ¹²Ipoña josampitanakeri: “¿Tsikama iroñaaka irika shirampari?” Ari ikantzi irirori: “Te niyote.”

**Fariseo-payeeni josampitziri
mavityaakiri eshitakotaatsiri**

¹³Ipoña jaayeeetanakeri mavityaakivetachari isaikayetzi Fariseo-payeeni. ¹⁴Tema kitaite jimakoryaantaitari onatzi, jotziritaaikapitetantakariri Jesús mavityaakivetachari, iro jamenantaari kameetha. ¹⁵Ari josampitakeri Fariseo-payeeni tsika okanta jamenan-

* **8.58:** Ipaityaapiintakara Jesús ikantzi: “Naakatztika,” ari oshiyakaro jiñaavaitake Pava pairani, jiñaanatantakariri Moisés-ni. Tema pairani Moisés-ni josampitakeriranki Pava, ikantziri: “Tsikama pipaitaka.” Ari jakanake: “Naakatztika.” Iro jiyotantaiyarini Judío-payeeni jiñaavaitake Jesús, ikovatzi irimonkaraiyaari Pava. * **9.7:** Iroka paitachari “Siloé,” irojatzi ipaitayeetziri: “Otyaantaari.”

taari kameetha. Ikantanake irirori: “Jotziritantakanaro nokiki kapiche kipatsi, ipoña nokivaakitaka. Amenaana iroñaaka kameetha.” ¹⁶Ari ikantayetzi Fariseo: “Itzimi antakero iroka kaarira irashi Pava, tema te iriñaapinkathatero kitaite jimakoryaantaitari.” Iro kantacha ikantaiyini pashine: “¿Kaariperoshireri irinatyeemi, eero jantaajziromi iroka?” Tera jaapatziyavakaamentaro ikantaiyakerini Fariseo-payeeni. ¹⁷Ari japiitakeri josampitziri mavityaakivetachari: “¿Ipaitama pikinkishiretari eeroka, itzimikama amenakagaimiri kameetha?” Ikantzi irirori: “Kamantantaneri jinatzi.”

¹⁸Kantaira iroñaaka jamenavaaitai kameetha, te inkempisante judío-payeeni mavityaakipero jinaveta. Irojatziki imantakariri ashitariri, ¹⁹josampitavakeri, ikantziri: “¿Iriima pitomi irika? Pinkantenatya ari ikantatya imavityaakitzi ovakera itzimapaake ¿Tsikama okantaka jamenantaari iroñaaka kameetha?” ²⁰Ikantanake ashitariri: “Niyotaiyini iriitake novaiyane, ari ikantatya imavityaakitzi ovakera itzimapaake. ²¹Iro kantacha te niyote tsika okanta jamenantaari kameetha iroñaaka, te niyote eejatzi ipaita amenakagairiri kameetha. Posampiteri irirori, antari jinake, iriitake kamantemine.” ²²Iro ikantantari ashitariri tema itharovatzi, ikantaiyakera judío-payeeni: “Intzimerika kantaintsineri Cristo inatzi irika Jesús, eerora noshineyetairi inkyagai apatotapiintaiyani.” ²³Irootake ikantantakariri ashitariri: “Posampiteri irirori, antari jinake notomi.”

²⁴Japiitakero judío-payeeni ikaimairi mavityaakivetachari, ikantziri: “Piñaapinkathateri Pava, pinkamantena kyaaryooperoini, eero piñaapinkathavaitashitari irika shirampari kaariperoshireri jinatzi.” ²⁵Ari ikantanake irirori: “Te niyote naaka kaariperoshireri jinatzi. Intaani niyotzi

naaka mavityaakiri nonaveta. Iro kantacha amenaana kameetha.” ²⁶Japiitakeri josampitziri: “¿Tsikatya ikantake-mika? ¿Opaita jantakeri jamenakaantamiri?” ²⁷Ari jakanairi: “Aritake nokantakemi, iro kantacha te pinkempisante. ¿Opaitama pikovantari napiitemiro? ¿Pikovatziima pinkempisantaiyerini eerokaite?” ²⁸Ari jetanakari ikaviyavaitanakeri, ikantaiyini: “Pinkempisanterii eeroka irika shirampari, irooma naakaite nonkempisantero Ikantakaantane Moisés-ni. ²⁹Niyotaiyini naakaite jiñaanatakeri Pava pairani Moisés-ni. Iriima irika, tekatsi iyoterine tsika ipoñaakari.” ³⁰Ari jakanake shirampari, ikantzi: “¿Tsikama okantatyaaka iroka! Aña jamenakagaana naaka kameethaini, teya piyotataiteri eerokaite tsika ipoñaakari. ³¹Ayotaiyini maaroni te ikemiri Pava kaariperoshireri. Intaani ikemiro iñaañaatane itzimi ñaapinkathatziiriri, ikaratzi antanairori ikovakayiriri. ³²Tekatsira ankemakoventapiinte tziatsi amenakagairine mavityaakitatsiri itzimapaake. ³³Eeromi ipoñaakaro irika shirampari janta Pavakinta, eerotya jimataajziromi iroka.” ³⁴Ari ikantanakeri: “Piyaariperonka pitzimakaake eeroka. ¿Pikovima piyotaayetaina naaka iroñaaka?” Jomishitovakaantaitakeri.

Mavityaakishireri

³⁵Iyotake Jesús jomishitovakaantaitakeri mavityaakivetachari. Ikanta jiñagairi apaata, josampitairi: “¿Pikempisantzirima eeroka Itomi Atziri?” ³⁶Ari ikantzi irirori: “Pinkathari, pinkantena tsika itzimi, inkene nonkempisanterii.” ³⁷Ikantzi Jesús: “Aritake piñaakeri, naakatake itzimi pikinkithavaitakaake.” ³⁸Ikanta irika shirampari jotyeerovashitanakeri Jesús iñaapinkathatanakerira, ikantziri: “Nokempisantzimi Pinkathari.” ³⁹Ipoña ikantzi Jesús: “Nopokake naaka jaka

kipatsiki namenakoyetantai, ari onkantya iramenayetantaiyaari mavityaakiri. Iriima ikaratzi amenavetachari, mavityaaki inkantaiya.” ⁴⁰Tzimayetatsi Fariseo tsipatakari Jesús, ikemakerira ikantakeri, josampitanakeri: “¿Pikempita-kaantatyaanarima naakaite mavityaakiri?” ⁴¹Ikantanake Jesús: “Omaperomi pinkempityaari mavityaakishireri eerokaite, tekatsira iyakoventemirone piyaariperoshirenka. Irooma pikantaiyini te pikempitari mavityaakishireri, irootataikera piñaantaiyaarori iriyakoventantaiyaamiro pipiyathatakana.”

Joshiyakaaventaitziro oishatanto

10 ¹Ipoña ikantanake Jesús: “Itzimirika kaari kyaatsine omorojanoki oishatanto, irataitashita-kyaarika onampinatantoki inkyaanta-kyaari, koshintzi jinatzi, kaariperori jini. Omaperora. ²Iriima itzimi kyaatsiri omorojanoki, iriitakera aamaventapiintariri oisha. ³Iriirika ashitaryaajaanterone aamaventarori ashitakorontsi, impoña inkye aamaventariri oisha, impaiyaaye-tapaakeri oisha inkaimayetapairi, ari iriyovaantetavairi oisha. Iri omishitovajaanterine jaamaventapiintari iroishate. ⁴Aririka iromishitovakeri jakakiroki maaroni, iri eevaterine aamaakoventariri, iroyaatzimaityaari oisha tema jiyovaante-ziri iri aamaventariri. ⁵Iro kantacha tera joyaatziri kaari jiñaapiintzi, aña osheki ishiyapithatari, tema te iriyovaanteteri.” ⁶Ari ikantake Jesús joshiyakaaventziniri, iro kantacha te inkemathataiyerini irikaite opaita ikantziri.

Ikempitari Jesús kameethari aamaakoventantaneri

⁷Ipoña japiitanakero Jesús ikantziri: “Naakatajaantakera oshiyarori omorojano oishatanto. Omaperora. ⁸Ikaratzi kaariperoriite etakarori ipokake tekeramintha

nompoke naaka, joshiyashitakari koshintzi. Irootake kaari ikempisantantai-yarini oisha. ⁹Naakatajaantake oshiyarori omorojano. Intzimerika kyagaatsine noshiyakarora omorojano, aritake iravisakoshiretai. Ari iroshiyakotaiyaari oisha ipipiyata ikyaaapiintzi, ishitovapiintzi eejatzi. Te onkovityiimotyaari irovarite. ¹⁰Iriima koshintzi intaani ipoki inkoshite, irovante, iraperotante. Irooma naaka nopokake nañaakaashiretziyetantai. ¹¹Naakatake oshiyari kameethari aamakoventariri oisha. Tema aparoni kameethari aamakoventariri oisha, ishineventari iroishate. ¹²Tema aparoni impinayeeteri jaamaventari oishanentsi, aririka iriñaavakeri ovaminthatariri piratsi, jookaventziri, ari onkantya irovakaantayeetantyaari piratsi ishiyana-kara aamaventariri, oivaraa inkantayetanakya pashine piratsi. ¹³Iro ishiyantari aamaventashitariri, tema intaani ikovashita impinayeeteri. Tera iri oisha inkovaperote iraamaakoventyari. ¹⁴Naakatake oshiyari kameethari aamakoventariri oisha. Niyoyetziri noishate. Jiyotayetana eejatzi irirori. ¹⁵Ikempitara jiyoperotana naaka Ashitanari, ari nokempitzitari eejatzi naaka niyoperotzitari irirori. Noshineventari naaka noishate. ¹⁶Eeniroyetatsi eejatzi pashine noishate kaari saikatsine jaka. Ontzimatyete namayetairi irirori jaka. Aritake inkempisantayetaina irirori. Aparoni inkantya ipiyotaiyaani. Aparoni inkantaiya aamaakoventaiyaarine. ¹⁷Jetakotana naaka Ashitanari tema noshinetero nañaantare inkene nañagai eejatzi. ¹⁸Tekatsira shintsiventenane, aña naakatake shinetashitacha. Oztzimimotana noshintsinka noshinentantari, iro nañaantaiyaari eejatzi. Tema irootake ikovakeri Ashitanari nantero.”

¹⁹Ikanta ikemaiyavakeroni judío-payeeni iroka ñaantsi, japiitana-

kero te irapatziyavakaanaiya. ²⁰Tzimatsi osheki kantayetanaintsiri: “¿Opaitama pikempisantantariri? Ikamaaritatzí, iro ishinkiventantakari.” ²¹Iro kantacha pashine kantatsi: “Tekatsira kamaari materone iriñaavaitero iroka ñaantsi. ¿Kantatsima kamaari iramenakagairi mavityaakivetachari?”

Ikisaneentanakeri judío-payeeni irika Jesús

²²Aritake kyaarontsipaitetai. Okanta janta Jerusalén-ki, joimoshirenkaitatziiro tasorentsipanko. ²³Ari isaikitakari Jesús tasorentsipankoki, janiivaitzi avisatapeshtizira ipaitayeetziro “Irashi Salomón.” ²⁴Ipoña judío-payeeni ipiyotzimentapaa-keri, josampitakeri: “¿Tsikapaitema onkarate pinkisoshiretakaayetena? Eerokarika Cristo, intsityaa pooñaarontaitenaro.” ²⁵Jakanake Jesús ikantzi: “Aritake nokamantaiyakemi, temaita pinkempisantena. Okaratzi omatakaayetakenari ishintsinka Ashitanari, oofaarontaperovaitakero kameethaini. ²⁶Iro kantacha eerokaite te pinkempisantaiyeni, tema te pinkempitakaantayetya eerokami noishate. ²⁷Ikarayetzi kempitakaantaachari noishate jiyovaantetana, niyotzitari eejatzi naaka. Joyaayetana iriroriite. ²⁸Naakatake kañaanetakaayetairine. Eero ipeyavaita, tekatsi aapithatenarine. ²⁹Ikaratzi jashitakaakanari Ashitanari, tekatsira aapithatenarine, tema iri matzirori jiririitetzí anaakoperotantatsiri maaroni. ³⁰Tema itsipashiretana Ashitanari, kempivaitaka aparonimi nonkantya.”

³¹Ikanta judío-payeeni jaavetanaa mapi ikovi intsitokerimi, ³²iro kantacha Jesús, ikantanakeri: “Iro ishintsinka Ashitanari antakaayetakenarori osheki kameethayetatsiri okaratzi piñaakoyetakenari eerokaite. ¿Tsikama otzimika pintsitokaventenari?” ³³Ari ikantaiyanakeni judío: “Te iro ompoñaantyaari nonkove

nontsitokaventemiro kameethari okaratzi pantayetakeri, aña iro nontsitokaventemi pithainkatasorentsitakeri Pava. Tekatsi pimpaimatsitya eeroka, atziri pinatzi, iro kantzimaitacha pikempitakaantashivaitaka Pavami pinatye.” ³⁴Ikantzi Jesús: “Jiroka osankinata Ikantakaantaitane, Naaka kantatsi: ‘Pavaite pinaiyini eerokaite.’

³⁵Ayotaiyironi Osankinajanorentsi, eero okantzi atekañaanetero. Iriitajaantake Pava paitakeri atzirite ‘Pavaite’ itzimi jiyotakaayetakeri iñaane. ³⁶¿Ipaitama pikishimatantanari eerokaite pikantaiyini nothainkatasorentsitake nokantakera naaka Itomi Pava? Aña naakatataike jookotake, jotyaantakena nompoke kipatsiki. ³⁷Eeromi nantziro naaka okaratzi jantziri Ashitanari, eerora pikempisantaiyini. ³⁸Iro kantacha aritakera nantakero. Onkantavetya eero pikempisanta naaka, iro pinkempisante okaratzi notasonkaventantayetake, iro piyoperotajantantyaari ari notsipashiretari Ashitanari, itsipashiretana eejatzi irirori.” ³⁹Ari ikovavetaiyani eejatzi irakaanterimi, iro kantacha Jesús ishiyapithatanakari.

⁴⁰Piyanaa Jesús katonkokero jiña Jordán. Ari isaikapai janta, tsika joviinkaatananziranki Juan-ni. ⁴¹Osheki atziri jatashitakeriri jiniiri Jesús. Ikantaiyini: “Okantavetaka Juan-ni te intasonkaventantayete irirori, iro kantacha okaratzi ikinkithatakotakeriri irika shirampari kyaaryoori onatzi.”

⁴²Oshekira kempisantanakeriri Jesús janta.

Ikamantakari Lázaro

11 ¹Tzimatsi aparoni mantsiyari shirampari paitachari Lázaro, Betania-satzi jinatzí, ari janta onampitarori María ipoña Marta irento. ²(Iroka María, iritsirora Lázaro, irootakeranki

saitantakari kasankaari iitziki Avinkatharite ipoña oshetantanaari oishi.) ³Okanta apiteka iritsiro Lázaro, okantakaantakeri Jesús: “Pinkatharí, jímantsiyatatzí paapatziyane.” ⁴Ikanta ikemavakera Jesús, ikantzi: “Iroka mantsiyarentsi eero ovamaantzi, aña ari iriñeeterori ishintsinka Pava, ari iriñeeterori eejatzi ishintsinka Itomi Pava.”

⁵Okantavetaka Jesús osheki jetakotaro Marta, eejatzi irento, ipoña Lázaro, ⁶ikemavetakara ikantaitakeri jímantsiyatatzí, eekero jovavisaanaatzí apite kitaite isaikavaitanai. ⁷Ipoñaashitaka ikantanairi iriyotaane: “Thame ampiye Judea-ki.” ⁸Ari ikantaiyanakeri iriyotaane: “Rabí, irovakera ikovaiyini janta judío-payeeni irovemi. ¿Eejatzima pikovi pimpiyanai janta?” ⁹Ikantzi Jesús: “¿Tema omapero osamanitzi aparoni kitaite ikaratzi 12 hora? Itzimirika aniitatsiri kitaipaiteki, te jantzivavaita, tema jiñaakeri kitainkari jaka kipsatsiki.” ¹⁰Iriima itzimi aniitatsiri tsirenipaiteki, jantzivavaita, tema ikovityaatya janta kitainkari.” ¹¹Eekero ikantanakitzi Jesús: “Makoryaakera aapatziyane Lázaro, iro kantacha ontzimatyé niyaate noviriintairi.” ¹²Ari ikantaiyanake iriyotaane: “Pinkathari, kempitaka iro ireshitakotai, tema imakoryaatzi.” ¹³Okaratzi Jesús ikantavetariri iriyotaane imakoryaatziira Lázaro, iñaajaantaiyini iriyotaane iro jiñaaventakotzi Jesús makoryaantsi. ¹⁴Ipoña

jooñaarontanakeneri, ikantziri: “Kamakera Lázaro. ¹⁵Ovana nokimoshiretake te nosaíke janta, tema iro pinkempisantaperotantyaari, thame aate ameneri.” ¹⁶Ikanta Tomás ipaitayeetziri “Tsipari,” ikantanakeri ikarataiyini jiyotaanetari: “Thametya oyaatanakeri, añaamatsite eerorika jovamaayeetai aaka.”*

Iri Jesús, oviriintantaneri, añaakaantaneri

¹⁷Ikanta jareetzimatapaaka Jesús, ikemapaake tzimakotake Lázaro 4 kitaite ikitayeetantakariri. ¹⁸Tera intainaperote Betania osaikira Jerusalén, ¹⁹iro jiyaatashitantakarori judío-payeeni iroka Marta ipoña María, onkantya imposhenkaatyaarori ikamakera iyaariri. ²⁰Okanta iyotakera Marta iro irareetzimatya Jesús, jatanake omonthaavakyaari. Iro saikanaintsi María pankotsiki. ²¹Okantavakeri Jesús iroka Marta: “Pinkatharí, arimi pisaikemi eeroka jaka, eeromi ikamimi noyaariri. ²²Iro kantacha niyotzi naaka aririka pinkampiteri Pava ompaitya irantemiri, aritake irimatake-miro.” ²³Ari jakanakero Jesús: “Aritake irañagai piyaariri.” ²⁴Okantzi Marta: “Niyotzi aritake impiriintai apaata overaantapaakyaarone kitaite impiriintantayetaiyaari ikaratzi kamayetatsiri.” ²⁵Ipoña Jesús ikantanakero: “Naakatake oviriintantaneri, naakatake ovañaantaneri. Itzimirika kempisaintanane naaka, onkantavetakya inkame, ari irañagai.

* **11.9-10:** Oshiyakaaventachari jaka “12 hora,” irañaantare onatzi Jesús, iro kempitakarori aparoni kitaite. Tema jiñaavaitakerora Jesús iroka, jiyotzi tekera omonkarapaiteta irovamaantaityaariri. Jiroka ikantakeri: “Pinkinkishiretakotero opaita avisatsiri aririka aniite kitaipaite. Tema aririka aniite kitaipaite, kameetha okoñaatzí, eero antzivavaita, añaaro eejatzi tsika ankene eero amenaashivaita tsikarika aate. Irooma aniiterika tsirenipaite, osheki antzivatyá, amenaashitya tsikarika aate. Irootake aantantyaari iroñaaka tsika jinintakairo Pava, eero amenaashivaita aate. Eerorika aatzi tsikarika ikovakairo Pava, aritake amenaashivaitakya tsika aate. Tema iriitake Pava oshiyarori iroñaaka kitainkari, tsikarika aate, eero amenashivaita.”

* **11.16:** Ikantakoyeetziri jaka “Tsipari,” irijatzira ipaiyeetziri pairani “Dídimo.”

* **11.18:** Kantakotachari jaka “te intainaperote,” iro oshiyarori ikantayeetziri iroñaaka 3 kilómetro, irojatzí ikantayeetziri pairani 15 estadio.

²⁶Ikaratzi añaayetatsiri iroñaaka, intzime kempisantainane, eero ikaamaneyetai. ¿Pikempisantiroma iroka?” ²⁷Ari okantzi iroori: “Ari Pinkathari, nokempisantzimi naaka eerokatake Cristo Itomi Pava, itzimi ishinetaitakeri impoke jaka kipsatsiki.”

Jirapaaka Jesús ikitayeerira Lázaro

²⁸Ikarakero Jesús ikantayetakero iroka, jatanake Marta okaimiro irento María, okamantathatapaakero, okantziro: “Areetapaaka iyotaantaneri, ikaimimi.”

²⁹Okanta okemavake María, katziyanaka, jatanake oñeeri Jesús. ³⁰Tekeratsita irareetya Jesús nampitsiki, irojatzi isaikake omonthaavakarira Marta.

³¹Ikanta jiñeetakero María okatziyanaka ipoña oshiyana, irikaite judío ikaratzi tsipatakarori opankoki, iposhenkarori, jayaataiyanakero jiñaajaantake iraaavaita-tyeeya kitataariki. ³²Okanta areetapaaka María isaikake Jesús, otyeervashitapaakari okantziri: “Pinkathari, arimi pisaikemi eeroka jaka, eeromi ikamimi noyaariri.” ³³Ikanta Jesús, jiñaakero María irayimotapaakari, ari ikempitapaakari eejatzi judío-payeeni oyaatapaakerori, iniroite jovashiretanaka, okatsitzi-moshiretanakeri, ³⁴josampitanakero: “¿Tsikama janta pikitatakerika?” Ari ikantaitanakeri: “Pimpoke Pinkathari, piñeeri.” ³⁵Ari jirapaakari irirori Jesús. ³⁶Ipoña ikantaiyanakeni judío: “¡Pameniri iniroite jetakotataikari!” ³⁷Iro kantacha tziimatsi pashine kantanaintsiri: “Iriivetaka irika amenakairiri mavityaakiri, ¿kaarima jamenanta tsika inkenakairo eero ikamantami Lázaro?”

Ipiriintaa Lázaro

³⁸Apiitanakeri Jesús okatsitzimoshiretanakeri, jiyaatashitanakeri okarikiini kitataari. Omorona onatzi, iro mapi joshepitayeetantakeri. ³⁹Ikantanake

Jesús: “Potanampyeero mapika.” Ari okantanake Marta iritsiro kamaintsiri: “Pinkathari, kempitaka aritake jenkaake, tema tziimake 4 kitaite ikamantakeri.”

⁴⁰Ari jakanake Jesús: “¿Tema nokantakemi, pinkempisantenarika, ari piñaakero ishintsinka Pava?” ⁴¹Jotanampyeetakero mapi. Ipoña jamenanake Jesús inkiteki, ikantanake: “Ashitanari, nopaasoonketzimi eeroka, tema pikemana. ⁴²Niyotzi ari pinkantapiintya pikemana. Irootake nokantantari inkemantyaari irikaite atziri saikaintsiri jaka, onkanta inkempisantantyaari eerokatake otyaantakenari.”

⁴³Ikanta okaratapaake iñaavaitakero iroka, ikaimanake: “¡Lázaro, pishitovel!”

⁴⁴Shitovapai kaminkari, joosotakero manthakintsi irako eejatzi iitziki, irojatzi japonaporotakero jankoviitayeetantavakariri. Ari ikantzi Jesús: “Poosoryaakoteri, iriyaaita.”

Ikamantavakaita irovakaantaiteri Jesús

(Mt. 26.1-5; Mr. 14.1-2; Lc. 22.1-2)

⁴⁵Irootakera ikempisantanakeri osheki judío-payeeni ikaratzi jataintsiri itsipataro María, ikaratzi ñaakerori okaratzi jantakeri Jesús. ⁴⁶Iro kantacha tziimayetatsi jatashitanakeriri Fariseo-payeeni. Ikamantapaakeri okaratzi jantakeri Jesús. ⁴⁷Ikanta Fariseo-payeeni itsipatakari ijevare omperatasorentsitaari, japatotaiyakeri jeveriite, ikantaiyini: “¿Tsikama ankantyaarika? Irika shirampari osheki itasonkaventantake. ⁴⁸Aririka añaashiminthatakyaari, ari inkempisantaiteeri maaroiteni. Impoña impokake ijevarepayeeni Roma-satzi, imporokakaantakero tasorentsipanko, iraperotakaantakero anampitsite.” ⁴⁹Iro kantacha, aparoni ikarataiyini, paitachari Caifás, iriitake ijevajanore omperatasorentsitaari, ikantanake irirori: “Te piyotaiyeni eeroka. ⁵⁰Iroora aritatsi ashinete aparoni

atziri inkamimentayetai, ari onkantya eero japeroyeetantai anampiki.”⁵¹ Iro kantacha Caifás, iriitakera omperatasorentsijanori, iñaavaitakaakeri Pava. Okantavetaka te iriyovetyaaro, iriira Jesús jiñaaventajaantake inkamimenterishi eninkapayeeni.⁵² Tera intaani inkamimenterishi eninkapayeeni, aña ontzimatye inkamimenterishi maaroiteni itomiite Pava oivaraayetaichari, onkantya irovithaakaantaiyaariri inkarate irashitaiyaari.⁵³ Aripaitera ikovaiyakeni ijezare judío-payeeni irovamairi Jesús.

⁵⁴Irootake Jesús kaari ikovantanaa inkempiyayetanaiyaari judío-payeeni. Aña shitovanake isaikakera Judea, jatake tsika te inampiitaro osaiki nampitsi paitachari Efraín. Ari isaikakaapairiri iriyotaane.

⁵⁵Irootaintsira iroimoshirenkapaitetairo judío-payeeni Anankoryaantsi, osheki atziri jatatsiri Jerusalén-ki irovetsikashireyeta.⁵⁶ Ari ikokovayeetakeri Jesús, josampitavakaiyani janta tasorentspankoki: “¿Tsikama pikantaiyini eeroka? ¿Arima impokake irirori joimoshirenkaita?”⁵⁷ Ikanta Fariseo-payeeni itsipayetakari omperatasorentsijanoriite, ikantanatayetake: “Intzimerika iyotaintsine tsika isaiki Jesús, inkamante, naakaanteriita.”

Isaitantaitari Jesús kasankaari

(Mt. 26.6-13; Mr. 14.3-9)

12¹Aritake kapatapaaka 6 kitaite iroimoshirenkantyaarori Anankoryaantsi, jatake Jesús Betania-ki, inampiki Lázaro itzimi joviriintairiranki.² Ari joimoshirenkaitakeriri Jesús. Iro Marta oyiitantatsi. Ari isaikitakari eejatzi Lázaro itsipatakari Jesús jovaiyani.

³Amakotapaake María kasankaari. Osheki ovinaroni iroka. Osaitantapaakari iitziki Jesús. Ipoña oshetantanaari oishi. Kasankainka okantanaka maaroni pankotsiki.*⁴ Ikanta Judas Iscariote, iriyotaane Jesús itzimi pithokashityaarine apaata, ikantanake:⁵ “¿Opaitama kaari ipimantayeetantaro iroka kasankaari? Ari aantakyaami osheki kireeki, iri aneshinonkayetantyaaririmi ashinonkainkari.”⁶ Iro kantacha Judas tera iro inkantantyaari jetakotatyaari ashinonkaariite, aña koshintzi jinatzi. Iriitake jovayeetake inkempoyeeri kireeki, iro kantacha ikoshitapiintziri kapicheeni.⁷ Ari ikantanake Jesús: “Piñaashiminthatyaaro, aña iroovetaka okashiyakaakanaari, inkitayeetakenara.”⁸ Iriima ashinonkainkariite ari inkantaitatyeeni isaikimotemi, irooma naaka eero nokantaitatyaani nosaikimotemi.

Ikamantavakaita irovaiteri Lázaro

⁹Osheki Judío-payeeni iyotaintsira ari isaiki Jesús janta Betania-ki. Jiyaataiyakeni janta, tera intaani irameneri Jesús aña eejatzi Lázaro, itzimiranki joviriintairi Jesús.¹⁰ Iro kantacha omperatasorentsijanoriite ikamantavakaayeta eejatzi irover Lázaro.¹¹ Tema iriitake Lázaro kantakaantakerori kaari jaapatziyayee-tantanaari judío-payeeni ikempisantaita- nakerira Jesús.

Areetaa Jesús Jerusalén-ki

(Mt. 21.1-11; Mr. 11.1-11; Lc. 19.28-40)

¹²Osheki atziri jataintsiri Jerusalén-ki iroimoshirenkero Anankoryaantsi. Okanta okitaitamanai, ikemaiyakeni ari impokeri Jesús nampitsiki.¹³ Ipoña

* **12.3:** Iroka kasankaari ñaaventachari jaka, iro jovetsikayeetzi inchataya paitachari “nardo.” Okaratzi otenatzi aparani libra, irojatzi ikantayeetairi iroñaaka 300 gramo. * **12.5:** Kantakotachari jaka “osheki kireeki,” irijatzira ikantayeetzi pairani “300 denario.” Iri ipinayeetziiriri antavaiyaantzi, aririka imonkaratzimatakero aparani osarentsi irantavaitake. * **12.7:** Tzimatsi Jameyeetari pairani. Aririka inkamakaantayeete, isaitantari kasankaari, inkene inkitaitaiteri.

ichekaiyanake oshiyarori kompiropena.
Jataiyanake iromonthaavakyaari,
ikaimaiyini ikantzi:

iKaakitataike añaapinkathare!
Tasonkaventaari jinatzi, tema
pinkathari apaiziri otyaantakeriri.
iIriitake Avinkathariperotetaiyaari
aakaite Israel-mirinkaite!

¹⁴Ari jiñaapaake Jesús evonkiri burro,
ikyaakotanakari, tema okamantakotzita-
kari Osankinajanorentsi, ikantaitake:

¹⁵Sion-satoité, eero pitharovaaiyini,
Pokataike Pivinkatharite,
Ikyaakotakari evonkiri burro.

¹⁶Ovakeraini, te inkemathataiyeroni
iriyotaane iroka. Iro kantacha jovajenoka-
shitaaroranki irovaneenkaro Jesús,
aripaitera ikinkishiretanaka iriitakera
Jesús josankinatakoyeetzi. ¹⁷Atziriiite
ikaratzi tsipatakariranki Jesús joviriin-
tairi Lázaro, ikinkithatakoyetakero
okaratzi jiñaakeri. ¹⁸Irootakera, jiyaatan-
tayetanakari atziriiite jomonthaavakari
Jesús, tema ikemakotakari joviriintan-
take. ¹⁹Iriima Fariseo-payeeni ikantava-
kaiyani iriroriite: “Piñaakero, kempitaka
eero akitsirinkiri. Pameneri, iro iriyaata-
shiteri maaroiteni.”

Ikokovatziri Jesús griego-thatatsiri

²⁰Tzimayetatsi griego-thatatsiri konova-
kariri atziriiite jataintsiri joimoshirenkai-
yani. ²¹Ipokashitapaakeri
griego-thatatsiri irika Felipe,
Betsaida-satzi, nampitsi saikatsiri
Galilea-ki. Ikantapaakeri: “Pinkatharí,
nokovi noñeeri Jesús.” ²²Ari jiyaatanake
Felipe, ikamantapaakeri Andrés.
Apiiteoite jiyaataiyanake, ikamantakeri
Jesús. ²³Ari ikantanake Jesús: “Monkara-
paitetapaakara irovajenokashitanaiyaar-
ori irovaneenkaro Itomi Atziri.
²⁴Aparoni okitho kaari sampiikitatsine

impankiitero, ari ashi ovamatsitero
onkantya apakithoroini. Irooma aririka
osampiikitapainte ikitakiitakero, ari
iriñeetakero onkithokiperotai. Omapero.*
²⁵Itzimirika etakotashivaitachari jantaye-
tziro inevetashiyetari, ari impeyashitaiya.
Iriima itzimi manintanakerone jantashi-
vaiyetari jaka kipatsiki, ikamaventanaa-
tziirora inkañaaneyetai. ²⁶Tzimatsirika
kovatsiri nonkempitakaanteri notzika-
tane, inkempitakotyaanaro naaka.
Tsikarika nosaikai naaka, ari isaikitaiya
eejatzi irirori notzikatane. Itzimirika
nokempitakaari notzikatane naaka, iriira
Ashitanari kantakaiyaarone iriñaapinka-
thayeetantyaariri apaata.”

Ikamantakota Jesús irovamaiteri

²⁷“iIniroite okatsitzimoshiretakena
iroñaaka! ¿Tsikama nonkanteka?
¿Nonkantema: ‘Ashitanari, povatsinaryaa-
koshiretaina?’ iAña irootakera nopokan-
takari, nomonkaratairo! ²⁸Ashitanaí,
poñaakantero povaneenkaro.” Ikemayee-
tatzi ñaavaitanaintsiri inkiteki, ikantaitzi:
“Aritake noñaakantakero, iroñaaka
napiitero.” ²⁹Atziriiite piyotainchari
ikaratzi kemavakerori, ikantaiyanakeni:
“Ookatharontsi onatzi.” Iro kantacha
ikantayetzi pashine: “Aparoni maninkari
ñaanatakeriri.” ³⁰Ari ikantanake Jesús:
“Tera intaani naaka iñaanayete, aña
eeroikaite jiñaavaizimentaitake. ³¹Irootzi-
matataikera iriñeeteri irovasankitaayee-
teri okantakaantziro iyaariperonka
osavisatziite, iroitsinampaayeetairi
eejatzi pinkathariventashivaitantainchari.
³²Iro kantacha aririka irovatzikakoita-
kena jaka kipatsiki, aritake nonkaimashi-
retanairi maaroiteni.” ³³Ari jooñaarontzi-
rori Jesús tsika onkantya aririka
irovamaayeetakeri. ³⁴Ari jakaiyanakeni
atziriiite: “Ayotaiyini okantziri

* 12.24: Kantakotachari jaka “okitho,” trigo onatzi.

Ikantakaantaitane: 'Kañaaneri inatzi Cristo.' ¿Opaitama pikantantari eeroka ontzimatyé irovatzikakotaiteri Itomi Atziri? ¿Niinkama Itomi Atziri?" ³⁵Ikantzi Jesús: "Eenirotsatsira isaikimotanaimi ipaiyeetziri 'Kitainkari,' iro kantacha intaanira isaikanai kapicheeni. Pinkempitakaantero paniitatyeeimi okitainkatzi, ari onkantya eero omapokantami kempitarori tsireniri. Tema ikaratzi aniitatsiri otsirenikitzi, te iriñeero tsika ikeni. ³⁶Pinkempisantairi ipaiyeetziri 'Kitainkari' eenirora isaikimoyetzimi, pinkempitakotyaari irirori."

Te ikempisantaiyini judío-payeeni

Ithonkanakero iñaavaitanakero iroka, shitovanake Jesús. Te joñaakantanaa.

³⁷Okantavetaka Jesús osheki itasonkaventantavetaka inampiitekira irikaite, te inkempisantaiyeni. ³⁸Ontzimatyé omonkaratya josankinatakari kamantan-tanerí Isaías-ni, kantatsiri:

Pinkatharí, ¿Niinkama kempisante-rone añaane?

¿Niinkama joñaakayeetakeri ishintsinka Pinkathari?

³⁹Jiroka pashine josankinatakari Isaías-ni, irootake kaari ikempisantantayeeta, ikantakeranki:

⁴⁰Iri Pava mavityaakitakaakeriri, Imasontzitakaayetakeri, Ari onkantya eero jokichaataanta Eero ikemathavainetanta. Ari onkantya eero ipiyashitantaana naaka, Novavisaakotantaiyaariri.

⁴¹Iro iñaavaitantakarori iroka Isaías-ni tema jiñaamampyaakityaaro irovaneen-karo Jesús, irootake ikinkithatakotanta-kariri. ⁴²Iro kantacha, osheki judío-payeeni kempisantanairiri Jesús, ari jimatztanakaro iriiperoriite. Iro kantacha te irooñaarontero, tema itharovakaayetatyari Fariseo-payeeni,

eerora ishineyetairi inkyaa yetai japatota-piintaiyani. ⁴³Ari okantamaitaka. Iriira ikovaperotajaanakeri Fariseo-payeeni iraa patziyaminthatyaari, iriima Pava, tera.

Jesús iyakoventairine atzirite

⁴⁴Ari iñaavaitanake shintsini Jesús, ikantanake: "Itzimirika kempisaintanane naaka, tera apaniro ikempisantana, aña ikempisantzitakari otyaantakenari. ⁴⁵Ikaratzi okitaanari naaka, okempivaita-karo iriimi irokitakyaami otyaantakenari. ⁴⁶Irootake nopokantakari naaka, nonkem-pitaiyaari 'Kitainkari,' ari onkantya nonkitainkatakotantaiyaariri osavisatzi. Eero isaikayetai otsirenikitzi inkarate kempisaintanane. ⁴⁷Tema te iro nompokantyaari naaka jaka kipatsiki novasankitaante, aña iro nopokantakari novavisaakotante. Iro kantacha ikaratzi kemayevetarori noñaane, temaita inkempisante, kaarira naaka ovasankita-yerine. ⁴⁸Itzimirika manintakenari, kaari kempisaintairone noñaane, tzimakera impaitya ovasankitayerine. Kempivaita-kara iroka ñaantsipayeeni okaratzi noñaavaiyetakeri atzirimi onatye, iroora ovasankitaantaatsine apaata, ipiyatha-vaantetaitanakara. ⁴⁹Tema naaka te noñaavaitashivaitya nonintakaanekiini. Ashitanari, itzimi otyaantakenari, iriitake kantakenarori okaratzi nokantayetakeri, okaratzi niyotaantayetakeri. ⁵⁰Niyotzi naaka okaratzi ikantakaantziri Ashitanari iro kañaanetakaanatsiri. Ari okantari, okaratzi nokantayetakeri naaka, nothotyaa tziirora okaratzi ikantajaanta-kenari Ashitanari."

Jesús ikivakiitzi iriyotaaneete

13 ¹Ari kapatapaaka aparoni kitaite iroimoshirenkantayeetyarori Anankoryaantsi. Jiyotake Jesús monkara-paitetapaaka irookaventantyaarori

kipatsika iro iriyaatai intsipatapaiyaari Ashitariri. Iniroite jetakoyetakari ikartzi kempisantakeriri, ari ikantapiintatya jetakotari irojatzi ovekaraantantapaakarori. ²Ikanta isaikaiyini jovaiyani, aritakera kamaaritanake Judas Iscariote, itomi Simón, itzimi pithokashityaarine Jesús. ³Jiyotake Jesús tema ipoñaatyaaro irirori Pavaki, aritake impiye janta. Iriitake shintsitakaaperotakeriri Ashitariri. ⁴Ari ikatziyanaka isaikakera jovaiyani, isapokanakero iveviryakoro, jovathakitanakaro aparoni manthakintsi. ⁵Ipoña jaake jiña isakero kivaakomentoki. Ikivakiyetakeri iriyotaane, ipoña joshekiyyetantaari manthakintsi jovathakitakari. * ⁶Iro inkivakiitantaaririmi Simón Pedro, ikantanake irirori: “Pinkatharí, ¿eero kama kivakiitenane naaka?” ⁷Ari ikantzi Jesús: “Te pinkemathatero iroñaaka okaratzi nantziri, iro kantacha apaata, ari pinkemathatairo.” ⁸Ikantanake Pedro: “iEero noshinentamaitami poshiyaari onampitaari pinkivakiitena!” Jakanake Jesús: “Eerorika nokivakiitzimi, tera paapatziyana.” ⁹Ikantzi Simón Pedro: “iPinkatharí, eerotya pikivakiitashitana, aña pinkivena maaroni nakoki eejatzi noitoki!” ¹⁰Iro kantacha Jesús, jakanairi: “Ikaratzi ovakera kaatainchari intaani onkovajaan-tya iroñaaka inkivakiyyetana, tema ari kitetake maaroni. Aritake kitetayakemi eerokaite, okantavetaka te maaroite pinkiteshiretaiyeni.” ¹¹Tema jiyotakeri Jesús itzimi pithokashityaarine, irootake ikantantakari: “Te maaroite pinkiteshiretaiyeni.”

¹²Aritakera ithonkakero ikivakiyyetakeri, ikithaatanaro Jesús iroveviryakoro, saikanai eejatzi tsika jovaiyani, ari ikantzi: “¿Pikemathatakeroma eerokaite okaratzi nantakeri? ¹³Pikantapiintaiyana eerokaite ‘Iyotaanari, Pinkatharí.’ Omatatya pikantantanari eerokaite, tema naakatake. ¹⁴Naakara ‘Iyotaaneri,’ naakara ‘Jevari.’ Iro kantacha, noshiyakotakari onampitaari eejatzi nokivakiyyetakemi, ari pinkempitayetyaari eerokaite pinkivakiitavakaayetya. ¹⁵Naakatake oñaakakemirori, onkantya pinkempitakotantyaanarori eerokaite tsika nokantakemi naaka. ¹⁶Tera iñaapinkathayeetziri aparoni onampitaari iranaakoteri itzimi onampitariri. Tekatsi eejatzi aparoni otyaantaari anaakoteriri itzimi otyaantakeriri. Omaperora. ¹⁷Aririka pinkemathatanairo iroka impoña pantanairo, aritake pinkimoshiretai. ¹⁸Jiroka nonkantemirori, iro kantacha, tera maaroiteni noñaaventaiyemi. Niyotziri naaka ikaratzi niyoshiyyetairi. Arimaitaka omonkaratyaari Osankinajanorentsi, kantatsiri:

Tzimatsi ayootakenari, iriitakera pithokashityaanane.

¹⁹Aririka omonkaratakya iroka, iroora pinkempisantaperotantyaanari ‘Naakatzitaka.’ Irootakera neevantantamirori nokamantzimiro. * ²⁰Intzimerika aapatziyaarine notyaantane, naakajaantake jaapatziyaka eejatzi. Itzimirika aapatziyakyaanari naaka, iri jaapatziyajaantaka itzimi otyaantakemirori.”

* **13.5-17:** Iro jameyetari judío-payeeni ikivakiyyetapiinta inkyayetapiintantyaari ipankoki. Iroka antavairentsi, intaanira jantapiintziro aparoni onampitaari. Tema aparoni iriiperori atziri, eero okantzi inkivakiyyetante. Irootake kaari okameethatzimotantari ikivakiyyetakeriranki Jesús iriyotaane. Iro jantantakarori iroka Jesús, onkantya iriyotaantyaariri iriyotaane, onkantavetya jevarimi irinatye aparoni atziri, ontzimatyete irapatziyaari pashine, inkempitakotyari ikantara aparoni onampitaari, tsinampashire inkantya. * **13.19:** Ipaaryaapiintakara Jesús ikantzi “Naakatzitaka,” ari oshiyakaro jiñaavaitake Pava pairani. Pamenero eejatzi Jn. 8.58.

**Ikamantzi Jesús iri
pithokashityaarine Judas**

(Mt. 26.20-25; Mr. 14.17-21; Lc. 22.21-23)

²¹Ari ithonkanakero iñaavaitakero iroka, iniroite okatsitzimoshiretanakeri Jesús. Eekero jooñaarontanakitziro iñaaventakeri, ikantzi: “Pikarataiyakeni eerokaite jaka tzimatsi aparoni pithokashityaanane. Omaperora.” ²²Ari ipampoyaavakaanaka iriyotaane, te iriyote tsika itzimi iñaaventzi. ²³Ikanta aparoni iriyotaane, iretakoperotane Jesús, itzimi saikimotakeriri okarikiini jovaiyani, ²⁴jíñaakeri Simón Pedro jíñaanachertziri, ikantziri: “Posampiteri niinka jíñaaventziri.” ²⁵Ikanta irirori, jontsitokanakari okarikiini, josampitakeri: “Pinkatharí, ¿Niinkama?” ²⁶Ari jakanake Jesús: “Piñeena nashete kapicheeni tanta, intzimerika nompake, iriitakera.” Jashetake kapicheeni tanta, ipakeri Judas Iscariote, itomi Simón. ²⁷Ikanta jovavakaro Judas tanta. Aripaitera ikamaaritanake. Ari ikantziri Jesús: “Panterootara thaankiini pikinkishireta-piintakari.”* ²⁸Iro kantacha ikaratzira jovaiyani tekatsira kemathatavakerone opaita ikantantariri. ²⁹Tema Judas iriitakera kempoyiiriri kireeki, iñaajaan-taiyini ikantatziiri Jesús iriyaateeta iramanante tsika ompaitya iroimoshirenkaiyaarini, iñaajaanake eejatzi iramanantatye impayeteriri ashinonkainkariite. ³⁰Aritakera jovavakaro Judas tanta, jatanake. Aritake tsirenitanake.

Ovakerari Ikantakaantaitane

³¹Aritakera jatanake Judas, ikantzi Jesús: “Monkarapaitetapaakara irovajenokashitantaiyaarori irovaneen-

karo Itomi Atziri. Iro ompoñaantyaari eejatzi iriñeetairo irovaneenkaro Pava. ³²Tema ari okantari, iriitajaantakera Pava oñaakanterone iriñeetantyaarori irovaneenkaro. Iroñaakatajaantakera irantero. ³³Notomiite, kapichetapaakera nosaikimoyetanaimi. Osheki pinkokovavetaiyaana eerokaite, iro kantacha eero piñagaana, Irojatzi nokantzitakariri asheninkapayeeni judío, irojatzi napiitzi-tyaamiri nonkantemiro eerokaite, tema eero pitsipatana tsika nosaikapai naaka. ³⁴Jiroka ovakerari nokantakaantane. Ontzimatyeeera petakotavakaayetaiya. Nokempitara naaka netakoyetami, ari pinkempitanaiyaari eerokaite, petakotavakaayetaiya. ³⁵Aririka petakotavakaayetaiya eerokaite, ari iriyoyeetaimi maaroi-teni eerokayetake niyotaane.”

Iñaaventziro Jesús irookaventante Pedro

(Mt. 26.31-35; Mr. 14.27-31; Lc. 22.31-34)

³⁶Ikanta Simón Pedro josampitanakeri Jesús: “Pinkatharí, ¿tsikama piyaateka?” Ari jakanake Jesús, ikantzi: “Tsika janta niyaate naaka, eero okantzi poyaatena eerokaite iroñaaka, irooma apaata ari onkantake poyaatena.” ³⁷Ikantanake Pedro: “Pinkatharí, ¿opaitama eero okantanta noyaatemi iroñaaka? ¡Aritake noshineventakyaami!” ³⁸Jakanakeri Jesús, ikantziri: “¿Omaperoma pishineventyaana? Aña tekeramintha iriñeeta tyoopi, mavasatzi pinkante: ‘Te niyoteri Jesús.’ Omapero.”

**Iri Jesús oshiyarori avotsi
jareetantaitari Ashitairiki**

14 ¹“Eero povashirevaitaiyani. Paventaiyaari Pava, paventaiyaana eejatzi naaka. ²Janta ipankoki

* **13.27:** Kantakotachari jaka “aripaiteira ikamaaritanake,” tera iro kantakaanterone jovavakaro Judas tanta, okanta ikamaaritananakari, aña iriitajaantake kantakaashitakarori ikamaaritananakari.

Ashitanari tzimatsi osheki tsika anampitapaiyaaro. Eeromi otzimi, eero nokantavaitzimi niyaatai novetsikayetapaimi tsika pinampitapaiyaaro. ³Aririka niyaatai, aririka novetsikayetaimi tsika pisaikai, ari nompiyashitaimi naayetaa-temi, onkantya pintsipatantaiyaanari eerokaite tsikarika nosaikajaantai naaka. ⁴Piyotaiyironi eerokaite avotsi jiyaatan-taitari tsika nosaikai.” ⁵Ari ikantanake Tomás: “Pinkathari, te niyotaiyeni tsika piyaate. ¿Tsikama nonkantyaaka niyotantyaarori avotsi?” ⁶Jakanake Jesús, ikantzi: “Naakara ‘Avotsi,’ ‘Kyaaryoori,’ ‘Añaantarentsi.’ Intaanira impampithavookitayeetaina naaka, ari irareeyeetaiya janta Ashitanariki. ⁷Arimi piyoperotaiyenani, ari piyotairimi eejatzi Ashitanari. Aña aritake piyotzitataikari iroñaaka, iriitake piñaapiintakeri.”

⁸Ikantanake Felipe: “Pinkathari, intsityaa poñaakenari Ashitamiri, tekatsi pashine nonkove.” ⁹Ari ikantanake Jesús: “Felipe, ari osamanitake notsipayetakami eerokaite, ¿tekerama piyotena? Ikaratzi ñaakenari naaka, jiñaakeri Ashitanari. ¿Opaitama pikantantari? ¹⁰¿Tema pinkempisantena ari nokaratzi Ashitanari, ari ikaratana irirori? Okaratzi nokantayetziri, tera naaka nintakaashivaityaarone noñaaventemiro. Aña iri Ashitanari tsipashiretanari, iriitake antakaajaantanaro irantavaitanane. ¹¹Pinkempisantena ari nokaratzi Ashitanari, ari ikaratana irirori. Okompi-tzimotamirika iroka, irootya pinkempisantaajate notasonkaventantayetake.

¹²Inkarate kempisantainane naaka, ari intasonkaventantayetai eejatzi. Aritake irimaperotanakero intasonkaventante, anaanakero okaratzi jiñaakoyetakenari, tema niyaatzimatai naaka nontsipatapaiyaari Ashitanari. Omaperora. ¹³Maaroni pairyagainane naaka inkovakoyetaina iñaañaatana, aritake nomatakeneri. Ari

onkantya intharomentayeetantyaariri Ashitanari, okantakaantziro jimatzimotantakeri Itomi. ¹⁴Ompaitaarika pinkovakoyetainari pimpairyagaina naaka, aritake nomatakemiro.”

Ishinetaantaitziri Tasorentsinkantsi

¹⁵“Aririka petakoyetaiyaana, aritake pinkempisantairo nokantakaantane. ¹⁶Ari nonkampitairi Ashitanari irotyaantemi pashine Ookaakoventaneri, ¹⁷Tasorentsi-janori irinatye, iriitake tsipashiretapiintaiyaamine. Iriima osavisatziite eero isaikimotziri, tema te onkante iriñeeri te iriyoteri eejatzi. Irooma eerokaite piyotaiyirini, tema isaikimotakemi, iriira nampishiretantaiyaamine.

¹⁸Eerora pikempitakotari miritzi jookaventayetziri, ari nompiyashitaimi. ¹⁹Irootaintsira, eero jiñaayetaana osavisatziite. Iro kantacha eerokaite ari piñaayetaina, kañaaneri pinkantayetaiya tema kañaaneri nonatzi naaka. ²⁰Aripaitera piyoyetai notsipashiretari Ashitanari, eejatzi eerokaite pitsipashiretana, ari nokempitari naaka notsipashiretami eerokaite. ²¹Inkarate kempisantavaanteyetainane, joñaakantziro kyaaryooperoini jetakotana. Irootake iretakotantaiyaariri Ashitanari, eejatzi naaka ari netakotaiyaari, ari noñaakayetaiyaari.” ²²Ikanta Judas (kaarira Iscariote) josampitanakeri: “Pinkathari, ¿Opaitama poñaakantaiyaanari naakaite, eeroya poñaakayetaari pashineete?” ²³Jakanake Jesús: “Ikaratzi etakotanari naaka, ikempisantavaantetana. Irootake iretakotantaiyaari Ashitanari. Ari nokaratairi Ashitanari nontsipashireyetaiyaari irikaite. ²⁴Iriima kaari etakotyaa-nane, ipiyathavaantetakana. Tera naaka iytashivaityaarone okaratzi nokantayetakemiri, aña Ashitanari otyaantakenari iri iytokaayetakenarori.

²⁵Nokamantatziimiro maaroni irokapa-yeeni eenirora nosaikimoyetzimi.

²⁶Iriima Tasorentsinkantsi, Ookaakoven-taneri, irotyaantemiri Ashitanari intzime impoyaatyaananeri, iriira iyotakaapaake-mirone maaroni, impampithashiretakaa-yetaimiro okaratzi nokantayetakemiri. ²⁷Kameethara pisaikayetai. Tera iro noñaaventashitya tsika okanta isaikakaantzi osavisatziite. Aña naaka matzirori onkantya pisaikantaiyaari kameethaperoini. Eero povashirevaita-shita, eero pitharovavaitashita eejatzí. ²⁸Aritake pikemayetakena nokantake: 'Iro niyaatai, impoña nompíye ari ankaratai asaikayetai.' Arimi petakoperoyetyaa-nami, eeromi povashirevaitami nookaye-tanaimira, aña aritakemi pinkimoshire-ventakenami piyotakera niyaatatye Ashitanariki, anaataikenari iroñaaka natziritapaintzira. ²⁹Nokamantzitatyaamirora iroka, onkantya pinkinkishiretan-tyaari apaata, omonkarapaitetapaakyaa-rika. ³⁰Eerora nonkinkithavaizitakaaye-tyaami, tema aatsikitake pinkathariven-tantashivetachari kipatsiki. Okantavetaka te ipinkathariventana naaka. ³¹Aritake onkantyaari, onkantya iriyotantyaari osavisatziite netakotari naaka Ashitanari, nantziniri okaratzi ikantanari irirori. PINKATZIYEYENI. Thame aate."

**Ikempitaro Jesús
oponkitzithapero pankirentsi**

15 ¹Eekero ikantanakitzi Jesús: "Naakara kempitarori oponkitzi-thaperori pankirentsi. Iriima Ashitanari iri kempitakariri itzimi pankitzirori. ²Eerorika okithotzi nohevatha, ichekathatziro ashitarori. Irooma otzimi kithotatsiri, jovameethachevatziro, jovaankiityaakotziro inkene onkithope-rote. ³Kempivaitaka iroñaaka aritake kaankiityaakoyetakemi eerokaite, okantakaakami ñaantsipayeeni nokaman-tayetakemiri. ⁴Aparoni ohevatha pankirentsi otzimi chevoryaathataintsiri

eero okithotai, aña ontzimatye oshookan-tyaaro oponkitzitha. Ari okempitari eejatzí eerorika poisokerotana, eerora okantzi pantayetairo kameethari. ⁵Naaka-kake kempitakarori oponkitzitha pankirentsi, irooma eerokaite pikempita-karo nohevatha pinayetatzí. Ikaratzí oisokerotanari naaka ari nokempitzitaka-riri irirori, kempivaitaka oshekimi inkithoperotai. Eerorika pitsipashireye-taana, tekatsira pantayetai. ⁶Ikaratzí kaari oisokerotyaanari naaka, ari nookaventayetairi. Ari inkempitayetai-yaaro okamachevathatzí pankirentsi, jaayetziro intagaitero. ⁷Oisokerorika povayetaina, pinkyaaryooventanairorika okaratzi niyotaaayetakemiri, pinkovako-tairi Ashitanari opaiyetarika pikoviri, aritake irimatakemiro. ⁸Aririka pimatanairo joshiyakaaventayeetakero kithokiperotatsiri pankirentsi, aritake iriyoyeetaimi omapero niyotaaaneyetaami. Iroora iriñaapinkathayeetantyaariri Ashitanari. ⁹Iniroite netakoyetakami, noshiyakari Ashitanari jetakotana naaka. Panintaavaityaarora netakoyetaami. ¹⁰Eekerorika pinkempisantanakityeero nokantakaantane, ari panintaavaitaiyaaro netakotanka, nokempitairora naaka nokempisantavaantetziri Ashitanari nanintaavaitaro iretakonka. ¹¹Iro nokamantantamirori iroka inkene ankarataiyeni ankimoshirete, irootake pinkimoshiretziitantaiyaari eeroka.

¹²Jiroka nokantakaantane: Ontzimatye petakotavakaayetaiai nokempitairora naaka netakoyetaami eerokaite. ¹³Tsika-rika itzimi shineventariri inkamimenteriri irapatziyane, joñaakantatziiroora jetakotziitanta. ¹⁴Naapatziyane pinayeta-tzi eerokaite aririka pantanairo okaratzi nokantzimiri. ¹⁵Aritapaake nokempita-kaantami onampitaari, tema aparoni onampitaari te iriyote okaratzi jantaye-tziri onampitariri. Aña nokempitakaan-

taami naapatziyane, tema nokamantaimiro maaroni ikantanari Ashitanari.

¹⁶Tera eerokaite iyoshiitakenaneri, aña naaka iyoshiitayetaimi eerokaite.

Naakatake otyaantayetemine piyaayete tsikarika, pinkempitakotaiyaaro pankirentsi kithoperotatsiri, ari pinkanti-piintanakityeeya. Ari onkantya irimayetai yaamirori Ashitanari ompaityaarika pinkovakotenari pimpairyaayetainarika.

¹⁷Jirokatake nokantakaantzimiri:

Ontzimatyete petakotavakaayetaiya.”

Inkisaneentayetanakemi osavisatziite

¹⁸“Aririka piñaayetakero inkisaneentayetanakemi osavisatziite, pinkinkishiretero ari ikantaitakena naaka ikisaneentavaitaitakena. ¹⁹Eekeromi poshiyaakotyaari osavisatziite, ari iretakoyetakyaa-mimi, ikempitavakaara irirori jetakotavakaiyani. Iro kantacha niyoshiitayetaimira naaka, pikempiyayetari osavisatziite, irootake ikisaneentantamiri. Kempivaitaka iroñaaka kaarimi eeroka osavisatziite. ²⁰Pinkinkishiretero nokantzitakamiri: Tera iñaapinkathayeetziiri aparoni onampitaari iranaakoteri itzimi onampitariri. Ari inkempitayeetemiri eerokaite inkovayeete irovaitemi, inkempitayeetenara naaka. Ari okempitari eejatzi ikaratzi kempisantavaantetakenari naaka, aritake inkempisantayetaimi eerokaite.

²¹Iro inkovayeetantyaari irovayeetemi, naakatake irovimentaitemi, okantakaantziro tera iriyotaina iri Pava otyaantakenari. ²²Eero otzimaajatzimi ikenakaashitane, eerorikami nopokimi niyotayetairi. Iro kantacha iroñaaka eerora okantai irookaakoventaiyaro iyaariperonka.

²³Ikaratzi kisaneentakenari naaka, ikisaneentzitariki eejatzi Ashitanari.

²⁴Eero otzimaajatzimi ikenakaashitane, eeromi notasonkaventzimoyetakeri okanta jiñaayeetantakaro kaari jiñaapiintaitzi. Okantavetaka jiñaayetakero

irokapayeeni, eekero ikisaneentatyaana, ikisaneentzitariki eejatzi Ashitanari.

²⁵Ari okantzimaita, tema ontzimatyete omonkaratya osankinarentsi, kantatsiri:

Ikisaneentashivaitaitakana.

²⁶Iro kantacha aririka impokake ‘Ookaakoventaneri,’ Tasorentsiperotatsiri, intzime notyaantapaimiri nontsipatyaari Ashitanari, iriitakera iyotaashiretakotan-tapaakenane naaka. ²⁷Impoña pinkinkithatakoyetaina eerokaite, tema ari pitsipayetzitakana ovakeraini etantanakarori.”

16 ¹“Iro nokantayetantamirori irokapayeeni, eero povashaantantaro paventaashiretyaana. ²Ari piñaayetakero eero ishineyeetaimi pinkyagai tsika japatotapiintaita. Ari piñaayetakero eejatzi irovayeetemi, iriñaajaantayeete jantatziiniri Pava kameethari. ³Iro irimatantyaarori iroka, tema te iriyoteri Ashitanari, te iriyotena eejatzi naaka. ⁴Aririka omonkaratya iroka, iroora pimpampithashiretakotantyaarori nokantayetakemiri. Irootakera neevantan-tamirori nokamantzimiro.”

Jantakaantziri Tasorentsinkantsi

“Tera nonkamantzityaamiro ovakeraini iroka, tema irojatzi nontsipayetami. ⁵Iro kantacha iroñaaka jataana nontsipatapaiyaari itzimi otyaantakenari. Iro kantacha tekachaaajaini osampitakoventerone tsikara niyaatai, ⁶intaani povashiretaiyani pikemakenara nokantakemiro irokapayeeni. ⁷Iro kantacha pinkeme nonkantemiro kyaaryoori. Iroora kameethatzimotzimiri eerokaite niyaatai. Tema eerorika niyaatai, eerora ipoki paitachari ‘Ookaakoventaneri’ intsipashiretapiintayetaiyaami. Iroora aririka niyaatai, naakatajaantake otyaantapairine. ⁸Aririka impokapaake Tasorentsinkantsi, iriira ooñaarontapaakeneriri ikinkishirevaishitari osavisatziite, tema

ikenakaashivaitakaro ikinkishiretakotaro tsika okantakota kaariperonkantsi, tsika okantakota kameethashirenkantsi, tsika okantakota iyakoventaantsi. ⁹Ari iriyotakaayetairi iroora kaariperonkantsi eerorika ikempisantayeetana naaka. ¹⁰Ari iriyotakaayetairi iroora kameethashirenkantsi, nomatzirora naaka novameethashiretantzi, tema niyaatairika Ashitanariki eero jokiyetaana. ¹¹Ari iriyotakaayetairi itzimi jiyakoventayetakari, iriitakera irika pinkathariventashivaitakariri osavisatziite.

¹²Eenirotsatsi osheki onkarate nonkante-miri, iro kantacha iroñaaka kempitaka aritake anaanakemi nokantayetakemiri. ¹³Aririka impokake Tasorentsijanori, iriitake iyotakaapaakemirone maaroni kyaaryoori. Tema eero iñaavaitashivaitaro ikovakaashitari irirori, año inkamantantayetero ikemakeri. Ari iriyotakagaimiro onkarate avisayetatsine apaata. ¹⁴Iri kemayetajaantainane noñaavaitero, impoña irovaakayetaimiro eerokaite, ari onkantya iriyotantayeetaiyaarori novaneenkaro. ¹⁵Tema okaratzi jiyotane-tari Ashitanari, irojatzi nyotanetari naaka. Irootake nokantantakari: 'Iri kemayetajaantainane noñaavaitero, impoña irovaakayetaimiro eerokaite.'"

Onkantavetya povashiretya, aritake pinkimoshireyetai

¹⁶"Kapichetapaake eero piñaayetaana, iro osamanivetakya ari piñeena eejatzi. Tema niyaataatye naaka Ashitanariki."

¹⁷Ikanta iriyotaane josampitavakaanaka: "¿Opaitama ikantakotziri? Ikantayetakai kapichetapaake eero añoayetairi, iro osamanivetakya ari añagairi eejatzi, tema iriyaataatye Ashitaririki. ¹⁸¿Opaitama ikantakotziri 'kapichetapaake?' Te ankemathatero opaita iñaaventziri." ¹⁹Ari jiyotake Jesús ikovaiyatziini irosampiteri, ikantanakeri: "Nokantaiyakemi: 'Kapiche-

tapaake, eero piñaayetaana, iro osamanivetakya ari piñeena eejatzi.' ¿Irootakema iroka posampitavakaamentari? ²⁰Ari piñaayetairo piraavaitaiya, ovashiretziita pinkantayetaiya, piñaaminthaterira osavisatziite ikimoshiretaiyini. Onkantavetya povashiretziitaiyaani, aritakera piñeero pinkimoshireyete. Omapero. ²¹Aririka ontzimaanitzimate aparoni tsinane, okemaantsivaita. Iro kantacha aririka intzimake ovaiyane, ompeyakotanakero okemaantsivaitaka año okimoshireventanakitziiri eenchaanikite. ²²Ari onkempityaari eejatzi, ontzimatyepovashireneentavaitya eerokaite iroñaaka. Iro kantacha aririka piñaavaina, osheki pinkimoshiretanai, tekatsi ovashiretakaiyaamine. ²³Apaata tekatsira posampitainari naaka. Tema iri Ashitanari matayetaimirone ompaityairika pinkovakotenari pimpairyayetaainarika. ²⁴Tema pamanapiintayetzirira Ashitanari pikovakoyetziri opaiyetarika, pikampiminthavaitashitakariri. Irooma iroñaaka aririka pinkovakoyetairi, ontzimatyepimpairyaaapiintaina naaka. Arira pinkantya pinkovakotapiintairi, aritake irimatakemiro, irootake pinkimoshiretziitantaityaari."

Noitsinampaakero naaka osavisato

²⁵"Noshiyakaaventatziimiro maaroni irokapayeeni noñaaventakemiri. Iro kantacha irootaintsi omonkaratya eero noshiyakaaventayetaimiro, año koñaaroini noñaaventaimiri Ashitairi. ²⁶Apaata, ari piñaayetairo eerokaite pimpairyagaina pinkovakoyetairirika Ashitanari. Tera naaka kampitakoventaimine. ²⁷Tema iriitajaantake Ashitairi etakoyetaami eerokaite. Iro jetakoyentanamiri, tema eerokaite petakoyetaana naaka, tema pikempisantaiyakena ari nopoñaakari naaka Pavaki. ²⁸Noshitovake Ashitaririki okanta nopokantanakari

jaka kipatsiki. Iroñaaka nookaventanairo kipatsi iro nompiye Ashitairiki.”

²⁹Ipoña ikantaiyanakeni iriyotaane: “Iroñaakara koñaatanake piñaavaitziri, te poshiyakaaventavaitero. ³⁰Noñaayetakemi iroñaaka piyotziro maaroni tsikarika opaiyeta, te onkovajaantya intzime impaitya osampitemine, aña piyotziro opaiyetarika ikinkishireyetari. Irootakera nokempisantantari omapero pipoñaaka Pavaki.” ³¹Ari jakanake Jesús, ikantzi: “¿Arima, kempisantayetaimima iroñaaka? ³²Monkarapaitetzimatapaaka. Iroñaakara, piñaayetero aparopayeeni eerokaite poiwaraiya pinkenayete tsikarika, ari pookaventanakena apaniroini. Iro kantacha temaita nosaike apaniro, aña Ashitanari tsipatanari. ³³Nokamantayetzimiro maaroni iroka onkantya piñaantyaarori kameetha pisaie pintsipatyaana naaka. Jaka osaviki, osheki piñaayetero eerokaite piñaashivaityaaro. Iro kantacha, pishintsishireyete. Tema noitsinampaataikero naaka osavisato.”

Jesús jamanakotziri iriyotaane

17 ¹Ikanta ithonkakero ikantayetakero irokapayeeni, amenanake Jesús inkiteki, ikantanake: “Ashitanari, monkarapaitetapaaka. Poñaakantayetairo iroñaaka irovaneenkaro pitomi, ari onkantya iroñaakantantyaarori pitomi eejatzi povaneenkaro eeroka. ²Eerokatake ovakeriri okanta ipinkathariventantakariri maaroitni atziri, ari onkantya inkañaaneyetakaantyaariri ikaratzi pashitakaakariri. ³Aririka iriyoyeetaimi apaniro Pipavaperotzi eeroka, iriyoyeetairi Jesucristo itzimi potyaantakeri, arira inkañaaneyetakaayetairi. ⁴Noñaakantakemiro povaneenkaro jaka kipatsiki, nothotyaakemirora pikantakenari nantero. ⁵Pishinetena nontsipataiyaami iroñaaka, Ashitanari, ari ankarate

añaayetairo avaneenkaro akempitara pairani tekeramintha oveysikero kipatsi.

⁶Irikaite piyoshiitairi pashitakaanari, niyotaaayetairi niinkarika eeroka. Eerokatake ashitzitakariri, ipoña pashitakaayetanaari naaka. Nokempisantakaayetaimiri piñaane. ⁷Ikinkishireyeta iroñaaka, okaratzi niyotanetari naaka, eerokatake iyotakaayetanarori. ⁸Niyotaaayetairi okaratzi piyotakaayetanaari, ikempisantayetanakero irikaite. Ipamphashiretanaa kyaaryoo nokaratzimi eeroka, ikempisantayetanai eerokatake otyaantakenari. ⁹Naakatake kampilakoveentziri irikaite. Tera iri nonkampilakovente nampitashivaitarori kipatsiki, aña nokampilakoveentatziiri itzimi pashitakaanari. ¹⁰Maaroni nashitari naaka irijatzi pashitari eeroka. Ikaratzi pashitari eeroka irijatzi nashitari naaka. Tema iriiyetake oñaakantayetairori novaneenkaro. ¹¹Eero nosaikanai jaka osaviki, niyaataira naaka nonkaratapaimi eeroka, irooma irikaite eekero irisaikanaaty. Ashitanari Tasorentsi, pinkempoyaaventero onkantya impairyaaipiintantyaamiri, ari onkantya irovithaavakaantaperotyaari eejatzi, akempitavakara aaka. ¹²Eenirora nontsipayetari jaka osaviki, naamaakoventayetari, nokempoyaaventayetziri okanta ipairyaaipiintantamiri. Eerora itzimayetai peyashivaaitaachaner, apatziro inkantakaiyaaro ipaiyeetziri ‘Otomi peyashivaaitaantsi,’ tema ari onkantya omonkaratantyaari oñaaventakeri Osankinajanorentsi. ¹³Iroñaaka niyaatai pisaikinta eeroka. Irootake nokantantayetarori irokapayeeni eenirora nosaiki jaka osaviki, onkantya inkempitantaanari naaka inkimoshiretaiyeni kameethaini irikaite. ¹⁴Niyotaayetakeri piñaane, iro kantacha osheki ikisaneentaitanakeri, tema te ikempitanaari osavisatziiite, nokempitara naaka te osavisatzii nonaty. ¹⁵Te nonkovakotemi paayetairi isaikira jaka osaviki, intaani

pinkempoyaaventayetairi ikaariperotakai-tzirikari. ¹⁶Nokempitara naaka te osavisatzi nonatye, eejatzi irikaite te iroshiyanaiaaari osavisatziite. ¹⁷Pintasorentsishiretakairi iraakoventantyaarori kyaaryoori. Tema kyaaryoori onatzi piñaanetari eeroka. ¹⁸Pikempitaakena naaka potyaantakena nosaikimoyeteri osavisatziite, ari nonkempitzityaariri naaka notyaantayeteri irisaikimoyeteri. ¹⁹Okovaperotatya iroñaaka nontasorentsishiretai noshineventaiyaarira irikaite, ari onkantya intasorentsishireperotantaiyaari eejatzi irirori.

²⁰Tera intaani nonkampitakoventeri irikaite, aña nokampitakoventzitari eejatzi inkarate kempisaintainane aririka inkinkithatakaayetairi irikaite. ²¹Namanakoventziri maaroni irikaite onkantya irovithaavakaantaiyaari, aparoni inkantaiya irovithaanaiyami eeroka. Ashitanarí, akempitara aaka ovithaavakaiyani, ari inkempiyetaiyaari eejatzi irovithaavakaaperotaiya, onkantya inkempisantantaiyaari osavisatziite eerokatake otyaantakenari. ²²Iroka novaneenkaro, okaratzi poñaakayetakenari, irojatzi nomatairi naaka noñaakayetairi iriroriite. Arira onkantya irovithaavakaantaperotyaari, akempitavakaara aaka. ²³Tema pitsipashiretana eeroka, ari nonkempitzitakyaari eejatzi naaka nontsipashiretaiyaari iriroriite, ari onkantya irovithaavakaantaperotyaari. Iro inkinkishiretantayetyaari osavisatziite eerokatake otyaantakena, iniroite petakoyetakari pikempitaakenara naaka iniroite petakotakana. ²⁴Ashitanarí, eerokatake ashitakaayetakanariri irikaite, nokovi intsipayetaiyaana tsika janta nosaikai naaka, onkantya iriñaantaiyaarori novaneenkaro. Eerokatake ovaneenkatakaakanari, tema petakotzitaikakana tekeramintha ovetsikyaaata kipatsi.

²⁵Ashitanarí tampatzikashireri, te

iriyotaiyemine osavisatziite. Iro kantacha naaka niyotzimi, eejatzi ikempiyetaka irikaite jiyotzi eerokatake otyaantakenari. ²⁶Niyotaayetairi niinkama eeroka, eekerora niyaatakaatyero niyotairi, tema nontsipashiretaiyaari, netakoyetaiyaari pikempitaakenara naaka petakotakana.”

Jagaitakeri Jesús

(Mt. 26.47-56; Mr. 14.43-50; Lc. 22.47-53)

18 ¹Aritake ithonkanakero ikantayetakero iroka, shitovanake Jesús itsipatanari iriyotaane iriyaatero intatsikeronta ovaryeenkaari ipaiyeetziro “Cedrón.” Ari otzimiri pankirentsimashi, tsika janta isaikapaake Jesús itsipayetakari iriyotaane. ²Jiñiitaro eejatzi irika Judas itzimi pithokashitantachane, tema ari isaikaapiintziriri Jesús iriyotaane janta. ³Ari jareetapaaka Judas itsipatapakari ovayiriite, ikonovakari kempoyaaventaneri jotyaaantakeri ijevare omperatasorentsitaari, irotyaantane eejatzi Fariseo-payeeni. Joirikayetapakero irovantamento, jamake eejatzi irootamento. ⁴Iro kantacha Jesús jiyotzitakaro maaroni avishimoterine, ishiovashitanakeri, josampitavakeri: “¿Ipaitama pikokovatziri?” ⁵Ikantaiyini irikaite: “Nokokovatziziiri Jesús Nazaret-satzi.” Ari ikantzi Jesús: “Naakatake.” Irika Judas itzimi pithokashitakariri, ari ikaratakeri irikaite. ⁶Jiñaavaitanaka Jesús, ipiyaponthotaiyanakani itaapiiki, tyeeyanakeni. ⁷Japiitanakeri Jesús, josampitziri: “¿Ipaitama pikokovatziri?” Japiitaiyanakero irirori, ikantzi: “Nokokovatziziiri Jesús Nazaret-satzi.” ⁸Ari japiitanakeri Jesús, ikantziri: “Aritake nokantakemi naakatake. Naakarika pikokovataiyini, potyaantairi irikaite nontsipayetakari, iriyaayetaita.” ⁹Ari omonkaratari ikantzitajaantakari Jesús: “Ashitanarí, ikaratzi pashitakaakanari, eero ipeyakaantavaita aparoni.”

¹⁰Ikanta Simón Pedro, otzimimotziri irirori irosataamento, jinoshikanakero, itotzitakeri iyempitaperonampi aparoni paitachari Malco, inampirera omperatasorentsijanori. ¹¹Ipoña Jesús, ikantanakeri Pedro: “Povairo posataamento. Aña iri Ashitanari shinetakenari nonkemaansivaityaaro iroka, ¿eeroma okantzi nomonkarayeneri?”*

**Jaayeetanakeri Jesús
omperatasorentsijanoriki**

(Mt. 26.57-58; Mr. 14.53-54; Lc. 22.54)

¹²Ikanta ovayiriite itsipatakari ijevare, eejatzi ijevare kempoyaaventaneri irotyaantane judío-payeeni, joirikanakeri Jesús, joosotanakeri. ¹³Ari jetapaintaro ikenakaanakeri ipankoki Anás. Tema iriitake irikonkiri Caifás itzimi omperatasorentsijanotatsiri. ¹⁴Irika Caifás iriitajaantakera kantakeriranki judío-payeeni: “Iroora aritatsi ashinete aparoni atziri inkamimentayetai.”

Pedro ikyaake iniyankiirentsiste Anás
(Mt. 26.69-70; Mr. 14.66-68; Lc. 22.55-57)

¹⁵Ikanta Simón Pedro itsipatakari pashine iriyotaane Jesús, joyaatakoventakeri Jesús. Irika pashine iyotaari, iñaapiintane jinatzi omperatasorentsijanori, irootake ikyaantapaakari joyaatakoventakeri Jesús. ¹⁶Iriima Pedro ari ikatziyapaakari jantakirona otantontsiki. Irootake irika iyotaari iñaatapiintane omperatasorentsijanori, ikinkithavaita-kaantakarori aamaventarori ashitakorontsi, iro ominkyaantakariri eejatzi Pedro. ¹⁷Okanta aamaventarori ashitakorontsi, osampitakeri Pedro: “¿Kaarima eeroka aparoni iriyotaane irika shirampari?” Ari jakanake Pedro, ikantzi: “Tera naaka.”

¹⁸Tema okatsinkaityaatziira, irikaite onampitaari itsipayetakari kempoyaaventaneri jovaampataiyakeni paampari. Ari isaiki jakitsitaiyani. Ari itsipataiyakarini eejatzi Pedro irikaite, jakitsitaiyarini paampari.

Anás josampitziri Jesús

(Mt. 26.59-66; Mr. 14.55-64; Lc. 22.66-71)

¹⁹Ikanta omperatasorentsijanori jetanakari Jesús josampitakoventziniri iriyotaanepayeeni, ipoña okaratzi jiyotaantayetakari. ²⁰Ari ikantanake Jesús: “Nokinkithatakaapiintakeri maaroitene atziriite. Niyotaantapiintake japatotapiintaita eejatzi janta tasorentsi-pankoki, tsika japatotapiintaiyani maaroni judío-payeeni. Tetya nomanakaiyaaro okaratzi nokinkithayetziri. ²¹¿Opaitama posampitantanari naaka? Posampitayeteri ikaratzi kemayetakenari. Iriiyetake iyotzirori okaratzi nokantayetakeriri.” ²²Ikantakerora Jesús iroka, aparoni kempoyaaventaneri ipasavorotanakeri, ikantziri: “¿Arima pinkanteri pakeri omperatasorentsijanori?” ²³Jakanakeri Jesús, ikantanakeri: “Tzima-tsirika kaariperori noñaavaitakeri, pinkantenaro tsika otzimi. Aña okaratzi noñaavaitakeri kameetha onatzi. ¿Opaitama pipasavorotantanari?” ²⁴Ikanta Anás jotyaantakeri janta Caifás-ki itzimi omperatasorentsijanotatsiri, joosotaka.

Ikantzi Pedro: Te noñeeri naaka Jesús
(Mt. 26.71-75; Mr. 14.69-72; Lc. 22.58-62)

²⁵Irojatziya ikatziyaka Pedro jakitsivaita paampariki. Ari josampiitakeriri: “¿Kaarima eeroka aparoni iriyotaane irika shirampari?” Ari jotekanakero

* **18.11:** Jiroka ikantakotakeri jaka Jesús: “Iri Ashitanari shinetakenarori nomiretyaaro kepishaari.” Tema iro oshiyakaaventacha aririka inkemaantsivaitaitya, okempivaitaro jimireyeyetaro kepishaari.

Pedro, ikantanake: “Tera naaka.”

²⁶Ikanta osamaniityaake josampitairi eejatzi aparoni inampire omperatasoren-tsijanori, iriitakera isheninkathori itotzitakeri inkaaranki Pedro iyempita, ikantziri: “¿Kaarima eeroka noñaake itsipatami janta pankirentsimashiki?”

²⁷Ari japiitanakero Pedro jotekañaanetan-tzi, aripaitera jiñaanake tyoopi.

Jaayeetanakeri Jesús Pilato-ki

(Mt. 27.1-2, 11-31; Mr. 15.1-20;

Lc. 23.1-5, 13-25)

²⁸Tema aritake kitaitzimatake, jomishi-tovaitanairi Jesús ipankokira Caifás, jaayeetanakeri isaikinta Pilato ijevarite Roma-satzi. Te inkyeeyapaakeni judío ipankoki Pilato, tema aririka inkyaavan-kotakeri ipiyathatakaro Ikantakaantaitane ikitevathatantaitari, eerora okantzi iroimoshirenkero kitaite Anankoryaantsi. ²⁹Irootake ishitovantapaakari Pilato, ikinkithavaitakairi, ikantziri: “¿Opaita-kama jantakeri irika shirampari?”

³⁰Ikantaiyini irirori: “Eeromi ikaaripero-tzimi irika, eerotyá namirimi jaka.” ³¹Ari ikantzi Pilato: “Paanairi eerokaite, povasankitairi tsika okantzira ikantakaantaitzimiri.” Ikantaiyanakeni judío-payeeni: “Aña te pishinetapiintai-yena noveri nosheninkaite.” ³²Ari omonkaratakari ikantzitajaantakari Jesús tsika onkantya irovamaayeeteri.

³³Ipoña ipiyanaka Pilato ikyaapaintzi inthomoi ipankoki, ikaimapaakeri Jesús, josampitakeri: “¿Eerokatakema Ivinkatharite judío-payeeni?” ³⁴Ari ikantzi Jesús: “¿Piyotashitaroma iroka posampitanari? Kempitaka tzimatsi ipaita kantakemiri niinkarika naaka.”

³⁵Jakanake Pilato: “¿Naakama judío? Aña iri pisheninkaite amakemiri jaka

itsipayetakari ijevare omperatasorentsi-taari. ¿Ipaítama pantakeri?” ³⁶Ari ikantzi Jesús: “Te nompinkathariventante naaka jaka osaaviki. Ari onkantyaami, aritakemi piñaakemi osheki novayirite kisakoventyaanari, eero jaakaantantana judío-payeeni. Iro kantacha tera ari nompinkathariventante jaka.” ³⁷Japiita-nakeri Pilato josampitanakeri: “¿Arima, eerokatake Pinkathari?” Ari ikantzi Jesús: “Eerokatake kantaintsiri. Irootake notzimantakari, irootake nopokantakari jaka kipatsiki noñaaventairo kyaaryoori. Tema ikarayetzi kamaitanaarori kyaaryoori, ikempisantavaanteyetana.” ³⁸Ari ikantzi Pilato: “Irojatzitaveetacha, kyaaryoori.” Ikantanakerira, shitovanake ipiyotaiyakani judío-payeeni, ikantapairi: “Tetya noñeero ompaitya inkenakaashi-tyaari irika shirampari.

³⁹Poimoshirenkapaitetapiintziro Anankoryaantsi, pametapiintaiyaroni nomishitove aparoni jaakaantaitziri. ¿Nomishitovakaantairima ipaiyeetziri ‘Pivinkatharite?’” ⁴⁰Ari ikaimaiyanakeni maaroiteni, ikantaiyini: “iEero pomishito-viri irika! ¡Iri pomishitove Barrabás!” Irooma irika Barrabás, koshintzi jinatzi.

19 ¹Ikanta Pilato ipasatakaantakeri Jesús. ²Ikanta ovayiriite jampita-tapotake kitochee ikempitakaantakero amathairentsi, jamathaitakaakari Jesús. Ipoña ikithaantakari jonkeromaitatsiri kithaarentsi. ³Ipoña ipiyotzimentapaakari, ishirontzimentavaitari ikantaiyirini: “iJirikataa Ivinkatharite judío-payeeni!” Ipasavorotzimaitari. ⁴Eejatzi ishitovapai Pilato, ikantapairi judío-payeeni: “Pameneri, jirika nomishitovakeri onkantya piyotantyaari te noñe ompaitya inkenakaashityaari irika.” ⁵Ari ishitovakaapaakero Jesús jamathaitayeetantakari

* **19.2:** Tema irootake Jameyetapiintaiyarini pinkathariite jamathaiyetaro poreryaayetatsiri, ikithaayetaro eejatzi kithaarentsi jonkeromaitatsiri.

kitocheetapo iitoki, ikithaayeetantakari eejatzi jonkeromaitatsiri kithaarentsi. Ikantzi Pilato: “iJirika shiramparika!”⁶Ikanta jiñaavakerira ijevare omperatasorentsitaari ipoña kempoyaaventaneriite, ikaimaiyanakeni, ikantaiyini: “iPimpaika-kotakaanteri! iPimpaikakotakaanteri!” Ipoña ikantzi Pilato: “Jirika paanakeri eerokaite pimpaikakoteri, tema naaka te noñe ompaitya inkenakaashityaari irika.”⁷Jakaiyanakeni judío-payeeni: “Tzimatsi naakaite Ikantakaantaitanari, ontzimaty e irovamagaiteri irika, tema ikempitakaan-tashivaitaka Itomi Pava.”⁸Ikemavakera Pilato ikantaiyakeni ikempitakaan-ta Itomi Pava jinatzi, osheki itharovanake.⁹Eejatzi ipiyanaa inthomointa ipankoki, josampitapaakeri Jesús: “¿Tsikama pipoñaajaantaka eeroka?” Iro kantacha Jesús te irakeri.¹⁰Ikantzi Pilato: “¿Eeroma pakana? ¿Tema piyote pinkathariperori nonatzi naaka, ari onkantake nompaiakotakaan-temi, ari onkantake eejatzi nomishitovakaan-taimi?”¹¹Ipoña jakanake Jesús, ikantzi: “Eeromi ishinetakemiromi Jenokisatzi, eeroty pipinkathariventaperotaajata-nami. Irootakera nokantantari naaka, iriitake maperotainchari ikaariperotake itzimi amakenari jaka, aananakero piyaariperonka eeroka.”

¹²Aripaite ikokovavetanaka Pilato iromishitovakaan-tairimi Jesús, iro kantacha eekero ikaimakotaiyatziirini judío-payeeni ikantaiyirini: “iAririka pomishitovakaan-tairi irika, tera paapatzi-yari pivinkathajanorite César! iTema itzimirika kempitakyaarine irika, ikempitakaan-tashivaitaka pinkatharimi irinatye, ikisaneentatziiri César!”¹³Ikanta ikemavakera Pilato, jamakaan-takeri Jesús, jagaitanakeri ipiyotzimentaitakari, jomisaikapaakeri tsika jamenakoyeeta-piintziri iyakoventaari, ipaiyeetziro “Mapipankaa,” iro ipaiyeetziro eejatzi

iñaaneki hebreo “Gabata.”¹⁴Ikanta jovetsikaventapaitetarora Anankoryaantsi iroimoshirenkayeetantyaarori, ari tampatzikatapaake ooryaatsiri. Ikantziri Pilato irikapayeeni judío: “iJirika Pivinkatharite!”¹⁵Iro kantacha irikaite ikaimaiyini, ikantzi: “iInkame! iInkame! iPimpaikakotakaanteri!” Ari ikantzi Pilato: “¿Kantatsima nompaiakotakaan-teri pivinkatharite?” Ari jakaiyanakeni ijevare omperatasorentsitaari, ikantaiyini: “iIntaanira César novinkathariteti, tekatsi pashine!”¹⁶Ikanta Pilato, joipiyeeeri Jesús iraanairi judío-payeeni impaiakakoteri. Ari jaanakeriri.

Ipaikakoyeetakeri Jesús irojatzi ikamantakari

(Mt. 27.32-50; Mr. 15.21-37; Lc. 23.26-49)

¹⁷Ikanta Jesús irijatzi anatanakero inchakota impaiakotantyaari, iriyaate ipaiyeetziro “Atziriitoni,” irojatzi ipaiyeetziro iñaaneki hebreo “Gólgota.”¹⁸Ari ipaikakoyeetakeri, itsipataitakeri apite atziri, aparoni jovatzikakoitake irakope-roriki, jovatzikakoitakeri pashine irampa-teki.¹⁹Ikanta Pilato jontarekakotakaan-take ipaikakoyeetakeri Jesús aparoni osankinarentsi, kantatsiri: “JESÚS NAZARET-SATZI, IVINKATHARITE JUDÍO-PAYEENI.”²⁰Osheki judío-payeeni ñaanatakero iroka osankinarentsi, tema te intainaperote osaiki nampitsi, tsika ipaikakoyeetakeri Jesús. Tema josankina-yeetakero iroka osankinarentsi iñaaneki hebreo, iñaaneki griego, iñaaneki Roma-satzi.²¹Irootakera ikantantakariri Pilato irikaite ijevare omperatasorentsi-taariite, ikantziri: “Eero posankinatziro: ‘Ivinkatharite judío-payeeni.’ Año onkantatyeemi posankinatakaante: ‘Kempitakaan-tashivaitachari ivinkatharite judío-payeeni.’”²²Iro kantacha Pilato, ikantanakeri: “Okaratzi nosankinatakero, aritake ashi ovatyeeero osankinataka.”

²³Ipoña ovayiriite aritakera ipaikakotakeri Jesús, jayitanakeri imanthaki, itotakero 4-kotate ipavakaayetakaro aparopayeeni. Ipoña jayitakeri eejatzi iithaare, tera ovavikotatyá, aparoni okanta jontyeetziro irojatzí osaviki. ²⁴Ari ikantavakaiyani ovayiriite: “Eero athatyaa-vaitziro iroka, intaani ãñaareventyaaro, ari ãneero intzime ayerone.” Arira omonkaratari Osankinajanorensi, kantatsiri:

Ipavakaayeetakaro nomanthaki.

Iñaareventayeetakaro noithaare.

Irootakera jimataiyakerini ovayiriite.

²⁵Okanta janta ipaikakoyeetakerira Jesús ari osaikitakari iriniro otsipatakaro irirento, María iinara Cleofas, ipoña María Magdalena. ²⁶Ikanta Jesús jiñaakero iriniro, otsipatakari okatziyaka iriyotaane itzimi jetakoperotari, ikantanakero iriniro: “Tsinané, iriitakera pintomintaiyaari irika.” ²⁷Ipoña ikantakeri iriyotaane: “Irootakera pinirontaiyaari iroka.” Aripaitera osaikavankotanakeri irika iyotaari.

²⁸Okanta avisayetakera maaroni iroka, iyotake Jesús aritake jimonkaratakero, ikaimanake: “¡Nomirevé!” Ari omonkaratari oñaaventakotakeriri Osankinajanorensi. ²⁹Ari othointakotakari kepishaari janta chomoki. Jaayeetanake inchateva, jankoviitaitake atsimiyaaterone kepishaari, jovaankakoitakeneri ipaante-kira Jesús. * ³⁰Jatsimiyaavakero Jesús iroka kepishaari, ipoña ikantanake: “Othotyaapaaka maaroni.” Ari ithamenkotanaka, jatashinenkatanake.

Josataamerekitaitakeri Jesús

³¹Ari monkarapaitetapaaka jovetsikaventapiintaitaro kitaite jimakoryaantaitari. Irootake kaari ikovantaiyani judío-payeeni

inkatziyakote ipaikakoyeetakeri kitaiteriki jimakoryaantaitari, tema iroka kitaite iro jiñaapinkathaperoyeetziro. Irootake ikovakotantakariri Pilato inkaraaporitakaanteri paikakotaaari inkamantanakyaari thaankiini, irovatzikaryaakoyetairiita eejatzi. ³²Ikanta jiyaataiyanakeni ovayiriite, ikaraaporitapaakeri aparoni ikaratakari Jesús ipaikakoitziri, ipoña jimatakeri pashine. ³³Ari ipithokashivetanakari Jesús, jiñaatzí aritake kamake. Irootake kaari ikaraaporitantaaitari irirori. ³⁴Iro kantacha, aparoni ovayiri josataamerekitantanakari irosataamento, ari iyovanakeri iriraane okonovakaro jiña. ³⁵Itzimi kinkithatziro iroka, iriitakera ñaajaantakerori. Omaperotaajatatyaa ikamantzimiri ari onkantya pinkempisantayetyaari eejatzi eerokaite. ³⁶Tema iro avisantayetakeri irokapyeeni onkantya omonkaratantyaari okantzitakari Osankinajanorensi:

Eerora ikaraavaitaitziniri aparoni itonki irirori.

³⁷Okantzitaka eejatzi Osankinajanorensi: Ari iramenakoyeetakeri irosataamerekitaiteri.

Ikitaitakeri Jesús

(Mt. 27.57-61; Mr. 15.42-47; Lc. 23.50-56)

³⁸Ikanta okaratapaake iroka, José Arimatea-satzi, ikampitairi Pilato, ikantziri: “Pishinetenari naanairi Jesús.” Irika José irijatzi kempisantakeriri Jesús, iromanane-kiini ikempisantzí itharovakaarira judío-payeeni. Ikanta Pilato ishinetaakeneri. Jatake José, jaanairi. ³⁹Ari ipokitapaakari eejatzi Nicodemo, itzimi jatashitakeriranki Jesús tsireni, jamakotapaake ikonovaataitziro kasankaari, osheki otenanka iroka. * ⁴⁰Ipoña José itsipatakari

* **19.29:** Kantakotachari jaka “inchateva,” irojatzí ikantayeetziro pairani “isopo.”

* **19.39:** Iroka kasankaari, ikonovayeetakerori mirra, ovaaki inchashi ipaiyeetziro áloe. Osheki otenanka okaratzi 100 libra, irojatzí ikantayeetairi iroñaaka 30 kilo.

Nicodemo jaanairi Jesús, iponatantakari manthakintsi jashetantakaro kasankaari. Iro jametaiyarini judfo-payeeni ikitatapiintziri iyaminkarite. ⁴¹Janta tsika ipaikakoyeetakeri Jesús, ari otzimiri pankirentsima-shi, ari janta osaikiri ovakeri omorona tsika ikitaitziri kaminkari, tekera inkitayee-tantyaaro. ⁴²Ari jovayeetakeriri Jesús, tema okaarikiini osaikira iroka omorona, tema irootzimatapaake kitaite jimakoryaantapiintaiyarini judfo-payeeni.

Jañaantaari Jesús

(Mt. 28.1-10; Mr. 16.1-8; Lc. 24.1-12)

20 ¹Okanta avisanakera kitaite jimakoryaantaitari, eenirora otsireñeenkatzi, ananenkanaka María Magdalena iyaate omoronaki jovayeeta-kerira Jesús. Oñaapaatziiro otanam-pyaaka mapi jashiyeetantakarori omorona. ²Ipoña opiyanaka iroori oshiyaperotanakitya iyaatashiteri Simón Pedro itsipatakari pashine iyotaari, iretakoperotane Jesús, okantapaakeri: “iJagaitakeri Avinkatharite, te ayote tsikarika jovayeetairi!” ³Ikanta Simón Pedro itsipatakari pashine iriyotaane Jesús, jatanake kitataariki. ⁴Ishiyanakitya jiyaataiyanake apiteroite. Iro kantacha pashine ishiyaperotanakitya jookanakeri Pedro, iri etapaakaro jareetaka kitataariki. ⁵Jinetapitapaake omorona-kira, jiñaapaakitziiro onoryaamaitaka iponayeetantakariri, temaita inkyaapaake inthomoi. ⁶Ari jareetapaakari Simón Pedro, ikyaapaake inthomointa, jiñaapaakero eejatzi irirori onoryaamaitaka iponayeetantakariri. ⁷Jiñiitapaakaro manthakintsi jankoviiyeetantavakariri iitoki, inashita jovayeetanakero te ontsipatyaaro iponayeetantakariri, kameetha jotzipiyeetanairo. ⁸Ipoña ikyaapaake eejatzi pashine iyotaari itzimi etapaakarori jareetaka kitataariki. Jiñaapaakero okaratzi kantainchari, ari

opoña ikempisantaperotanake. ⁹Tekera-maita inkemathatero okantziri Osankina-janorentsi, aritake irañagai Jesús.

¹⁰Ipoña ipiyeeyaani ipankoki irika apite iyotaari.

Joñaakaaro Jesús María Magdalena

(Mr. 16.9-11)

¹¹Ari osaiki María opatzimoroki iraavaita. Okanta iraavaitaka, ari onetapi-tzi inthomointa omoronaki, ¹²oñaatziiro apite maninkari okitamarokitake iithaare, isaikaiyakeni tsika jonoryaaveetakari Jesús. Aparoni isaikake jiiitoveetakari, isaikake pashine jiiitziiveetakari. ¹³Ikanta maninkariite, josampitakero ikantziro: “Tsinané, ¿opaitama piraantari?” Akanakeri iroori, okantzi: “Tema jaayeetakenari Novinkatharite, te niyote tsika janta jovayeetakeri.” ¹⁴Iro okantakitziiro, ari opithokanaka, oñaatziiro Jesús, iro kantamaitacha te iyotavairi iriitakera. ¹⁵Ari josampitanakero Jesús, ikantziro: “¿Ipaitama piraantari tsinané? ¿Ipaitama pikokovatziri?” Oñaajaantzi iroori iri ñaanatzirori aamaventarori pankirentsi-mashi, okantanakeri: “Pinkathari, eerokarika aakeri, pinkamantena tsika janta povakeri, niyaateeta naaka namenairi.” ¹⁶Ari jiñaananakero Jesús, ikantziro: “iMaría!” Ari amenanakeri iroori, okantzi: “iRaboni!” (iro ikantaitziri iñaaneke hebreo “Iyotaa-neri.”) ¹⁷Ikantziro Jesús: “Eero poirikana, tema tekera niyaataita nontsipatapaiyaari Ashitanari. Iro kantacha piyaate pinkamantenari iyekiite, iroora niyaatai nonkaratapairi Ashitanari tsika itzimi Ashitzitamiri eejatzi eerokaite. Iri Novavanetari naaka, irijatzi Pivavanetzitari eerokaite.” ¹⁸Okanta iyaatanake María Magdalena, okamantapaakeri maaroni iyotaari oñeeri Avinkatharite, okamantapaakeri eejatzi okaratzi ikantakerori.

Joñaakaari Jesús iriyotaaneete

(Mt. 28.16-20; Mr. 16.14-18; Lc. 24.36-49)

¹⁹Okanta otsirenitanake avisanakera jimakoryaantaitari kitaite, apatotaiyakani iyotaari jashitakotaiyakani shintsiini itharovakaarira judío-payeeni. Ari ikyaapaakeri Jesús, ikatziyimotapaakari, jovethatapaari ikantapairi: “iPisaikayetai kameetha eerokaite!” ²⁰Ari jovethatapaakarira, joñaakapaakeri irako, eejatzi imereki. Ikimoshireyetaiyanake irikaite jiñaavairira Avinkatharite. ²¹Ipoña japiitanakero Jesús, ikantziri: “iPisaikayetai kameetha eerokaite! Ikempitaakenara jotyaaantakena naaka Ashitanari, ari nonkempitzityaamiri eejatzi eerokaite notyaantayetatyemi.” ²²Ari itasonkiri iyotaariite, ikantziri: “Isaikashiretantyaa-miita Tasorentsinkantsi. ²³Inkarate pimpeyakoyetairi eeroka jaka, aritakera ipeyakoyeetairi janta. Iriima kaari pimpeyakoyetai eeroka jaka, tera impeyakoyeetairi eejatzi.”

Iisoshirenkatané Tomás

²⁴Ikanta Tomás ikaratapiintziri 12 iyotaari, itzimi ipaiyeetziri “Tsipari,” te isaike irirori jareetantapaakari Jesús.* ²⁵Ipoña pashinepayeeni iyotaari ikaman-tairi, ikantziri: “Noñeeri Avinkatharite.” Iro kantacha Tomás jakanakari, ikantziri: “Eerorika noñeeri naaka tsika ipaikavakoyeetakeri, eerorika nokyaantavakotari irakoki, eerorika nokyaantamerekitari eejatzi, eero nokempisantziri.”

²⁶Okanta avisanake 8 kitaite, japiitairo iyotaari japatotaiyani. Arira isaikitakari eejatzi Tomás irirori. Jashitaiyakeroni shintsiini ashitakorontsi, iro kantacha Jesús kyaapaake, ikatziyimotapaari, jovethatapaari ikantapairi: “iKameetha

pisaikaiyeni eerokaite!” ²⁷Ipoña ikantapaakeri Tomás: “Jiroka nako, pinkyaantavakotyaaana, pinkyaantamerekityaana eejatzi. Eero pikisoshirevaitzi, iPinkempisante!” ²⁸Ari ikaimanake Tomás, ikantanake: “iNovinkatharite, Novavane!” ²⁹Ikantziri Jesús: “Aña iro pikempisantantamatsitanakari piñaakena. iKimoshirera irinayetai inkarate kempisantaatsine kaari ñaayetaajate-nane!”

Opaita josankinayeetantarori iroka

³⁰Osheki japiipiitakero Jesús itasonkaventzimotakeri iriyotaaneete, te osankinatakoyetya jaka. ³¹Iroomaitaka osankinayetantakari irokapayeeni onkantya pinkempisantantayetyaari, irika Jesús iriitake Cristo, Itomi Pava. Aririka pimpairyaapiintanairi pinkempisanta-nairi, aritake inkañaanetakaayetaimi.

Joñaakari Jesús 7 Iriyotaane

21 ¹Ikanta okaratapaake iroka, japiitakero Jesús joñaakari iriyotaane, inkaarethapyaaiki ipaitayee-tziri Tiberias. Jiroka okantaka. ²Ari itsipatavakaiyani isaiki Simón Pedro, Tomás, ipaitayeeetziri eejatzi “Tsipari,” Natanael, poñaachari Caná-ki saikatsiri Galilea-ki, itomipayeeni Zebedeo, ipoña apite pashine iyotaari.* ³Ipoñaashita ikantziri Simón Pedro: “Niyaatatye noshimaatya.” Ikantaiyini pashine: “Ari ankarataiyanakemi.” Jataiyanakeni, otetaiyapaakani pitotsiki. Iro kantacha, tekatsimaita iraye ishimaavetaiyakani tsireni.

⁴Okanta okitaitzimatake, katziyapaaka Jesús oparaiteki inkaare. Iro kantacha iriyotaaneete te iriyotavairi iriitakera. ⁵Ikaimakotapaakeri, ikantziri: “Evanka-

* **20.24:** Ikantakoyeetziri jaka “Tsipari,” irijatzira ipaiyeetziri pairani “Dídimo.”

* **21.2:** Ikantakoyeetziri jaka “Tsipari,” irijatzira ipaiyeetziri pairani “Dídimo.”

riite, ¿Tekatsima pagaiyeni?” Ari jakaiyanakeni iriroriite: “¡Tetaavé!” ⁶Ikantzi Jesús: “Poviinkero pakoperoriki piithamento, ari paake.” Ari jimataiyakeroni ikantaitakeriri. Tema jaakera osheki shima, tera iravyagairo irinoshikairo iithamento. ⁷Ikanta iyotaari iretakoperotane Jesús, ikantanakeri Pedro: “¡Iriitakera Avinkatharite irinta!”

Ikemavakera Simón Pedro, ikithaatanaka, ookaatanaka inkaareki. ⁸Iriima pashinepayeeni iyotaari pitotsiki ikenakoyetanai jinoshikaatakotairi ishimane, irojatzi jaatakotantapaari oparaiteki. Tema isaikakotakitziira niyankyaakiini.*

⁹Ikanta jayiitaiyapaakeni, jiñaapaakitzi joisaka paampari, ari itashitakari shima, itsipataitakeri tanta. ¹⁰Ari ikantzi Jesús: “Pamake shima ovakera paakeri.”

¹¹Ikanta Simón Pedro, joosoryaakotakeri ishimane, jinoshikakotakeri irojatzi oparaiteki. Antaripayeeni ikantayeta shima, ikaratzi 153. Temaita ontzimpeshe iithamento. ¹²Ari ikantzi Jesús: “Thame oya.” Tekatsira aparoni iyotaari osampiterine niinkarika, tema jiyoperotaiyakeri iriitake Avinkatharite. ¹³Jaapaakero Jesús tanta, ipayetakeri aparopayeeni, ari ikempitaakeri eejatzi shima. ¹⁴Irootakera mavatanaintsiri joñaakari Jesús iriyotaa-neete jañagaira.

Paamakoveniyaanari noishate

¹⁵Ithonkanakero jovaiyani, josampitanakeri Jesús irika Simón Pedro, ikantziri: “Simón, itomi Jonás, ¿Petakoperotanama eeroka?” Ikantzi Pedro: “Piyotzi eeroka Pinkathari, naapatziyami.” Ikantzi Jesús: “Paamakoveniyaanarira nokempitakaan-taari noishate.” ¹⁶Japiitakeri josampitziri: “Simón, itomi Jonás, ¿petakotanama?” Ikantzi Pedro: “Piyotzi eeroka naapatzi-

yami.” Ikantzi Jesús: “Paamakoveniyapiintyaanari nokempitakaan-taari noishate.”

¹⁷Iro mavatanaintsiri josampitziri, ikantziri: “Simón, itomi Jonás, ¿paapatziyanama?” Ari jovashiretanaka Pedro, tema mavasatzi josampiminthakeri, ari jakanakeri: “Pinkathari, eerokatake iyotziro maaroni, piyotzi eeroka naapatziyami.” Ikantzi Jesús: “Paamakoveniyaa-nari nokempitakaan-taari noishate.

¹⁸Tema eenirora pevankariperovetani, pikithaapiintayeta ikeni piyaatayetzi tsika pinintakaaro. Irooma aririka pantarikonatapaake, intaani povaankavakotaiya, pashine kithaataimine, irayee-taimi tsika te pikovavetaro piyaate. Omaperora.” ¹⁹Ikantantakarori Jesús iroka, ikovatzi inkemathayeetero tsika inkantya inkamai apaata Pedro iñaapinkathathairira Pava. Ipoña ikantanakeri eejatzi: “¡Poyaatena!”

Iyotaari iretakoperotane

²⁰Ikanta ipithokanaka Pedro, jiñaatziiri joyaatakeri iyotaari iretakoperotane Jesús, irijatzi apitetzitariki Jesús jovaiyaniranki, itzimi osampitakeriri, ikantziriranki: “¿Pinkathari, itzimikama pithokashityaamine?” ²¹Arira jiñaavakeri Pedro irika impositapaintsiri, josampitanakeri Jesús: “Pinkathari, irikasa, ¿ipaitama avishimoterine?” ²²Ikantzi Jesús: “Arimi nonkovemi aritake onkantake irañe irika, irojatzi nompiyantakyaari apaata, ¿tera onkovajaantya piyotero iroka? Poshiretyaana eeroka.” ²³Okanta apaata ithonka oivaraakotanaka iroka ikantakeri Jesús, ikemayetakero maaroni iyeekiite, iñaajaantayetanake eero ikamita irika iyotaari. Iro kantacha, tera inkantatye: “Ari nokovi . . .” aña ikantatzi: “Arimi nonkovemi, aritakemi onkantake irañe

* **21.8:** Kantakotachari “niyankyaakiini,” okaratzi osanthatzi “200 akonaki,” irojatzi ikantayeetairi iroñaaka “100 metro.”

irika, irojatzi nompiyantapaakyaari, ¿tera onkovajaantya piyotero iroka?”

²⁴Naakatajaantakera ñaaventakotain-chari nokantakera “irika iyotaari,” tema naaka osankinatajaantakerori iroka osankinarentsi. Irootakera ayoperotantaari omaperotatya iroka.

²⁵Tera noñaaventero maaroni jantayetakeri Jesús, tema osheki onatzi. Arimi osankinatakoyetyaami maaroni, kempivaitaka arimi anaanakero maaroni kipatsi ompiyotya osankinarentsipayeeni. Ari onkantyaari.